המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית | בעיר ירושלים יום ועש"ק פ' האזינו (שובה) ז' תשרי לו ד' דעשי"ת, הדף היומי: שבת ל"ט (12 בספטמבר 75) | שנה כ"ז גליון 8998 המחיר 120 אגורות

מקור ישראלי בכיר לכתב יופ"י:

מצרים וישראל הפסיקו שידורי תעמולה הדדיים

הדבר קשור כנראה בהסדר־הביניים בין 2 הארצות

תל־אביב, יום ה' — מצרים הפ־סיקה את כל שידורי התעמולה המכ־וונים נגד ישראל — אמר היום מ־קור ישראלי רשמי בכיר לכתב יו־נייטד פרס בתל־אביב, דייוויד ג־רוס. המקור ציין כי צעד מצרי זה קשור כנראה בהסכם הביניים היש־ראלי—מצרי.

כן אמר המקור, כי ישראל, מצידה, הפסיקה תוכנית יומית של שיחה פו־ליטית בת 10 דקות שהיתה מכוונת במיוחד אל הפלחים המצריים, והנה בעיקר במצב הפוליטי הכלכלי במצ־רים. תכנית זו שהיתה משודרת מד־עם המחלקה הערבית של שידורי יש־ראל בגל A, כללה גם תגובות על מדיניותו וצעדיו של נשיא מצרים אנואר סאדאת.

התעמולה המכוונת נגד ישראל ה־משודרת משלוש תחנות הרדיו הר־אשיות של מצרים, כולל „קול ערבי", הפסקה לפני כשבועיים עד שלושה שבועות. מעולם לא הופסקו שידורי התעמולה האלה נגד ישראל למשך תקופה כה ארוכה.

„היה זה תהליך הדרגתי שהסתיים תוך התקופה של שבועיים או שלו־שה שבועות לפני חתימת הסכם הב־ביניים בז'נבה ב־4 בספטמבר" — ציין המקור והוסיף כי מוקדם מדי כדי לקבוע, אם תהיה זו מדיניות ל־טווח ארוך.

צעד אמר המקור כי מהלך זה ק־שור כפי הנראה עם ההסכם, על אף העובדה שאין כל סעיף בחלק הגלוי של ההסכם, שמחייב את מצרים ל־סיים את התעמולה נגד ישראל.

אך קיימות „הבנות סודיות", שע־ליהן הסכימו מצרים וישראל במגעים עם ארה"ב ואלה מהוות חלק של ההסכם. מקור ממשלתי אמר בהקשר זה כי לא יהיה זה מוטעה להניח ש־מצרים הבטיחה לוותר על התעמולה נגד ישראל במסגרת הבנות אלה.

עוד ציין המקור כי תחנת השידור „קול ערבי" ניהלה מסע תוקפני נגד ישראל ושתי התחנות הרדיו החשובות הנוספות — רדיו קאהיר ורדיו המז־רח התיכון אף הן ניהלו מסע אנטי־ישראלי אך במינונים קטנים יותר. אפשר להאזין לשלוש התחנות בי־שראל.

הגישה הכללית של התעמולה ההרכה בתקופה שמצרים מצביעה יותר מ־ישראל בהשגת שלום, אמר המקיר. בשידורים התקפה ישראל הראשי מה כי היא מבקשת להרחיב זמן ולא להתקדם לקראת שלום. עוד נאמר ב־שידורים שישראל בצדפה להחזיק בטריטוריות ערביות שנכבשו בכל־המה שעה שמצרים וישראל היא ב־דיעה המוכנה להתפשרות.

🟊 המעשיה האוירית הישראלית ת־שתתף זו הפעם הראשונה בתצוגה אוירית שבקיבת אגודת חיל האויר האמריקאי ב־16 בספטמבר בוואשינ־גטון.

🟊 צרפת תבצע בקרוב פיצוץ גר־עיני תת קרקעי באי פאנגאטאופה ו־לאחר מכן יבוצעו כל שאר הניסויים התת קרקעיים באי מורוריאה.

חברי קונגרס מאיימים בביטול הטילים לירדן

וושינגטון, יום ה' — משרד החוץ האמריקאי קיבל תשובה מחוסיין מלך ירדן בשאלה הפשרה על הספ־קת סוללות טילי „הוק" — אמרו ה־יום מקורות של הקונגרס.

חבר בית הנבחרים יונתן בינגהאם ומתנגדים אחרים בקונגרס למכירת המערך נגד מטוסים — הכולל 14 סוללות „הוק", טילי „רד איי", ו־תותחים רגילים נגד מטוסים — קיבל ברגע האחרון מסיבת עתונאים שעמד לקיים אחר הצהרים, כאשר נודע לו שמשרד החוץ קיבל תשובה מחוסיין.

מתנגדי העיסקה התכוננו להאשים את המימשל בהשלמה עם סירובה של ממשלת ירדן לעשות פשרה, אשר תבטיח כי הטילים לא יופעלו לצרכים מיתקפתיים נגד ישראל.

חברי קונגרס המתנגדים לאספקת מערך הגנה אוירי לירדן, איימו היום לבטל את התוכנית כולה, אלא אם כן יסופקו טילי „הוק" שאינם ניידים ושאין אפשרות להפעילם נגד ישראל בצורה התקפית.

הם דורשו כי הסטייט דיפרטמנט יבטיח לא לספק לירדן ציוד נייד, אשר יאפשר לירדן להניז את הטיליב למטרות־תקיפה נגד ישראל.

הם דורשים הבטחות מירדן כי ה־טילים — יותר מ־500 „הוק" ו„רד־איי" — יוצבו במקומות־קבע.

מקורות של הסינט אמרו, כי אם משרד החוץ האמריקאי לא יכנע ל־דרישת אי־הניידות, תובא העיסקה ההוצבעה מיד לבליאות שני הבתי־ם — וקירוב להראי והיה בהצבעה. (יופ"ע)

אלוף טל — עוזר שר הבטחון

דובר מערכת הבטחון הודיע אתמ־מול, ששר הבטחון, מר שמעון פרס, מינה את אלוף (מיל.) ישראל טל לעוזר שר הבטחון. מתוקף תפקידו, שיכנס לתוקפו ב־1 באוקטובר 1975, ימלא אלוף טל במטעם שר הבטחון את עבודת שלהתיה האזרחיות של מער־כת הבטחון ואת עבודת המטה בין משרד הבטחון וצה"ל.

פרופ' יובל נאמן ימשיך בתפקידו כמדען ראשי של מערכת הבטחון עד ינואר 1976.

השגריר אשר בן־נתן, המסיים את תפקידו כשגריר ישראל בצרפת נת־מנה על ידי שר הבטחון ליועצו ויכנס לתפקידו בגמר כהונתו הדיפלומטית בפריס.

אזור ראס סודר ואבו רודיס — שטח צבאי סגור.

איזור ראס סודר ואבו רודיס הוכ־רז כשטח צבאי סגור. לא תותר כניסת אורחים לשטח זה, אלא בהיתר המפקד הצבאי של המקום. על כך הודיע דו־בר צה"ל.

אסד: הערבים לא יוותרו

פראג, יום ה' — נשיא סוריה חאפ־ז אל־אסאד תקף אמש שוב את הס־כם הביניים הישראלי—מצרי והבטיח כי הערבים לא יוותרו על אף שעל אדמה לישראל.

אסד השמיע הצהרה זו בסעודה ש־נערכה לכבודו ביום ד' בערב, נשיא סוריה הגיע לצ'כוסלובקיה בי־ום ב' בראש משלחת רשמית.

בינתיים נמסר, כי צ'כוסלובקיה ו־סוריה חתמו על ארבעה הסכמים ל־שיתוף פעולה זמן מה לפני שהנשיא אסאד סיים את ביקורו וחזר לארצו. (יופ"ע צ"ר)

צבא לבנון תפס עמדה בין טריפולי וזגורטה

פיקוד הצבא יאורגן בקרוב מחדש

טריפולי, יום ה', — יחידה צבא לבנון תפסו היום עמדות בין טרי־פולי וזגורטה, כצעד ראשון להקמת איזור־חיץ בין שתי הערים. פיקוד הצבא, כמטרה לשים קץ ל־11 ימי ש־פיכות דמים.

חילופי היריות בין שמאלנים מוסל־מים מטריפולי לבין אנשי מיליציה נוצריים מזגורטה שככו היום, לאחר שבקרבות נהרגו או נפצעו כמעט 400 איש.

עתונאים באיזור ראו מאות חיילים, בסיוע שיריוניות ותגמשים הופסים פי מדות באיזור של 15 קמ', בעיקר אד־מות חקלאיות ומטעי זיתים — בין שתי הערים.

יכוחות הצבאיים נכנסו לאיזור בי־שעות המאוחרות של אחר הצהריים לאחר שהממשלה היססה להשתמש ב־צבא לשם הפסקת הקרבות, בשל התנ־גדות שמאלנית גוברת והולכת.

מנהיג המפלגה הסוציאליסטית הד־מוקרטית קאמל ג'ומבלאט, התנגד ב־ראש קבוצה שקראה לקיום שביתה כלל־ארצית ב־15 בספטמבר, כדי למ־חות על החלטת הממשלה להפעיל את הצבא לשם שמירת השלום.

בטריפולי אמר פארוק מוקאדם, מנ־היג „הגוהה ה־24 באוקטובר" השמא־לנית כי הוא לעולם לא יסכים להת־ערבות של הצבא, שכן הצבא הוא „כוח פאשיסטי".

ראש הממשלה ראשיד כראמה כינס את ממשלתו לישיבה מיוחדת אולם לא מסר דבר על פעולה הצבא.

בהודעה שפורסמה בתום הישיבה נאמר כי הממשלה אישרה חוק לארגון מחדש של פיקוד הצבא, וחוק זה יועבר לדיון בפרלמנט.

לא נמסרו פרטים על הצעת החוק, אולם ידוע כי קבוצות שמאלניות דר־שו הקמת מועצה צבאית עליונה, אשר תייצג את כל הדתות בלבנון. (צ"ר)

שלטונות מצרים סגרו תחנת „קול פלשתין"

קאהיר, יום ה', שלטונות מצרים סגרו היום את תחנת השידור „קול פלשתין" המתנהלת כאן על ידי ה־ארגון לשחרור פלשתין.

דובר של אש"פ אמר כי הוראה בדבר סגירת התחנה נתקבלה ממשט־לת מצרים בשעות אחה"צ.

אתמול התחילו פקידים מצרים ו־דיפה ששודרה על ידי „קול פלש־תין" מבגדאד ושבה נאמר כי ניסו להתנקש בחיי הנשיא אנואר סא־דאת.

דובר של הנשיא אמר שידיעה זו אינה אלא „בשות מוחלטת ואף אי־נה ראויה להתיחס".

שידורי „קול פלשתין" נשמעו ב־רחבי העולם הערבי וגם במצרים. יצויין כי בראיון טלוויזיה סעון יאס־ר ערפאת שהסכם הביניים החדש התעלם מהעם הפלשתינאי.

הגה"צ ר' צבי קופשיץ זצ"ל

הגה"צ רבי צבי קופשיץ זצ"ל, כי יחידי הסגולה ומגדולי התלמידי חכמים בירושלים נפטר אתמול לבית עולמו לא־חר מחלה קשה וממושכת בשנת ה־76 לחייו.

המנוח עלה ארצה בצעירותו, למד תורה ומוסר מפי גדולי תורה ואישי המוסר ונמנה על בחירי ישיבת סל־בודקה בחברון; נשא לאשה את בתו של הגה"ר שמואל שנקר זצ"ל חתנו דבי נשיאה מרן הגה"צ רבי יוסף חיים זוננפלד, וכל ימיו שקד על ה־תורה מתוך הדחק הפרין הירה בר־בים.

זכה לראות בנים ובני בנים, גדו־לים בתורה וביראת שמים, מהם רב־נים וראשי ישיבות מרביצי תורה.

בהלויתו שיצאה מביהמ"ת שערי צדק ועברה ליד ישיבת חברון, השת־תתף קהל רב רבנים וראשי ישיבות הספידוהו.

צרפת ועיראק חתמו על הסכם לשיתוף פעולה גרעיני

פאריס, יום ה', — צרפת ועיראק חתמו היום בראשי תיבות על הסכם לשיתוף פעולה גרעיני.

על ההסכם הגרעיני חתם בראשי תיבות של התעשייה הצרפתי מישל ד'אורנאנו. בשם עיראק חתם שר ה־תעשייה העיראקי עדנאן אלחמדאני.

הסכם זה יוגש לקהילה הכלכלית האירופית בבריסל ויעמד להיחתם תוך חדש ימים בבגדאד על ידי השר ה־צרפתי לסחר חוץ נורבר סגאר. (צ"ר)

הוּתקפו מטרות מחבלים צפונית לצור

דובר צה"ל מודיע: אתמול, סמוך לשעה 17.00 הותקפו מן האויר כמה מטרות מחבלים צפונית לצור.

ההתקפה נמשכה מספר דקות, כל מטוסינו חזרו בשלום.

מבירות שבלבנון נמסר, כי מטוסים ישראלים תקפו בשעות הערב את איזור בודנוליה שבדרום לבנון. ההתקפה נמשכה 15 דקות.

באיזור שוכן מחנה פליטים פלש־תינאים, ששימש כבר כמה פעמים מ־טרה להתקפות חיל האויר הישר־אלי.

הצעה אנטי ישראלית חריפה אושרה באיגוד הבין—פרלמנטרי

לונדון, יום ה', הצעה אנטי ישרא־לית חריפה ביותר אושרה היום בוועדה המדינית של ועידת האיגוד הבין־פרלמנטרי, מיוזמתם של הערבים, הר־בים הסובייטי והגוש הכלל מזרחי(?).

הדלקת הנרות

	עש"ק	מוצ"ש
ירושלים	5.13	6.26
תל־אביב	5.31	6.28
חיפה	5.24	6.27

הַכּל לסוכה (הקטוגרף)
רחוב מאה שערים 9, טל. 287343, ירושלים
הבּאָר הענק והמרכזי
בן מוצגים למכירה:
✱ מורה לסוכה ✱ קישוטים לסוכה — (הגיע משלוח חדש) ✱ קופסאות פלסטיק לאתרוג ✱ נרתיקי לולבים מפלסטיק ✱ פלקטים הלוחיים בנושאי חגי ישראל
✱ דגלים לשמחת תורה
✱ ברכות המזון ✱ תמונות ומעשרות ✱ קריאת שמע
✱ א—ב ✱ זמירות ✱ ברכה אחרונה ✱ י"ג עיקרים
✱ הדלקת נר שבת ✱ כתובות, ועוד
בקרו נא בבית מסחרנו והופתעו מהמבחר העצום והמגוון תחת גג אחד באוירה חגיגית ועליזה והינכם מהשרות וממחירים נוחים
בסיטונות וליחידים
אל תוהו לצפירה החג ● פתוח מ־9 בבוקר עד 8 בערב

ישיבת פורת יוסף — ירושלים
קטמון
הננו משתתפים בצערו של
הרה"ג ר' **יוסף חיים קופשיץ** שליט"א
ושל כל המשפחה
על הסתלקות אביהם הצדיק
הרה"ג ר' **צבי קופשיץ** זצ"ל
אשר כל ימיו למד ולימד תורה ולא מש מאהלה של תורה
כהלכה שבתורה מקרא ובבנין ציון וירושלים תנחמו
ולא תוסיפו לדאבה עוד
הנהלת הישיבה
חכמי ורבני הישיבה

במלאות שבע שנים לפטירתו של ראש משפחתנו
יקירנו נשמת
הרה"ח ר' **משה אברהם כהן** ז"ל
תתקיים **עליה לקברו**
בהר הזיתים שבירושלים ביום שלישי, למחרת יום הכיפורים, י"א תשרי תשל"ו (16.9.75) בשעה 3 אחה"צ.
היציאה לבית הקברות בשעה 2.45 אחה"צ מבית הרוכש, רח' יהודה המכבי 10, ירושלים.
המשפחה

מספר מקומות מוגבל!!!
בבית האבות המפואר
פנסיון נאות־ים בת־ים
חדרים עם שירותים צמודים ✱ איזור שקט עם אוויר צח ✱ בית כנסת ✱ חדר תרבות ✱
מטבח משוכלל כשר למהדרין.
שירות רפואי, טיפול אישי
טל. 868342. אחרי שעות המשרד: 240722.
טלפון בירושלים: 223428.

מקור האתרוגים עקיבא 112, בני־ברק
בהכשר הבד"צ
בסיטונאות וליחידים
וכן נוי סוכה במבחר עשיר

מערכות רמקולים
תקשורת־פנים
מכשירי אינטרקום
ביצוע והתקנה ע"י מומחים
ייצור מקומי, שרות וחלפים מובטחים
אחריות מלאה
„רדיופון" הירקון 55 בני־ברק, טל. 787112
המפעל קיבוץ פרוד

SUPERCLEAN **סופרקלין** רח' מלכי ישראל 1 (בנין חיי עולם)
הודעה חשובה לעקרות הבית
אנו שמחים להודיע שבעזה"י
המכבסה האוטומטית
שבשכונת גאולה
נפתחת שנית
בשרות אדיב ויעיל
פתוחות 06.15—7.30 בערב ללא הפסקה
גמר חתימה טובה
סופרקלין

הודעה חשובה לבני תורה
סלון לכלה „דיטה"
עבר לרח' סוקולוב 28, דירה 6, בני־ברק
מעתה השאלת שמלות, כתרים, והנמות
ללא תשלום
כל מי שברשותה שמלה הופה במצב טוב ובוכנה להשאילה ללא תמורה, הפנה לכתובת הנ"ל.

ב"ה
„סכך לנצח"
כבשנים קודמות אנו ממשיכים בשיווק „סכך־לנצח" כשר למהדרין באישור הרבנות הראשית למחוז תל־אביב—יפו.
לאור הכמות המוגבלת, הקהל מתבקש להקדים בקניית הסכך.
סוכנים מורשים:
ירושלים: גולדשמידט — (כימונן) רח' אגריפס 30, טל. 234995
ר. מנדלסון — רח' אגריפס 3 (פינת בן יהודה 190), טל. 223021
סופר־צת — רח' יחזקאל 11, טל. 286221
קליינר — רח' ריבלין 1 (פינת רח' יפו 31)
חיפה: גור — רח' כיאט 5, טל. 663667
אינדיג פנחס — קרית אליעזר, רח' צה"ל 69, טל. 04—538882
רחובות: גינצבורסקי — רח' הרצל 194, טל. 951604
פתח־תקוה: הכבורגר — רח' פינסקר 21, טל. 912417
בני־ברק: נוסרד (כבדיאל), רח' ר' עקיבא 24 (פינת רח' ישעיהו), טל. 780227
תל־אביב: שמעון אלבוים — רח' אלנבי, רחבה בית הכנסת הגדול
סנדי — רח' אבן גבירול 190, טל. 444068
באר־שבע: הורוביץ שלום — (המרי בנין), רח' טרומפלדור 55, טל. 057—77386
מוסקוביץ משה — דרך הנשיאים 194/16
נתניה: הכבורגר יעקב — רח' הרצל 39, טל. 053—23508
ראשון־לציון: השבי גמביה — רח' רוטשילד 1, טל. 941102
רמת־גן: ברסון (המרי בנין), רח' ביאליק 37, טל. 721363
טבריה: שמשל — רח' הגליל 3
עפולה: בלומבפלד — תחנת אגד
גלילי גוטליב — רח' הנשיא, טל. 22113
בשעת הקניה בא לדרוש הכשר על שם המוכר בתוקף לשנה זו
אנו ערבים לכשרותו של הסכך שימכר אך ורק ע"י סוכנינו המורשים.
בברכת כתיבה וחתימה טובה
„סכך לנצח"
טל. 879573 — 862771

בית ספר להנהגה „תבור"
לימוד נהיגה
ברכב פרטי ובמשאית
רח' רבי טרפון 4
(פינת רבי עקיבא) בני ברק
טלפון 784733, בערב 740011

יותר בזול לקראת החגים
רשמי קול, פטיפונים,
הדפסת תמונות, מצלמות,
מערכות סטריאופוניות
כדאי לקנות אצל **רפאלי**,
בני ברק, רח' רבי עקיבא 93

תצוגת סוכה ותערוכת פאר
השנה בבני ברק
„חברת יגדיל תורה וקופת גמ"ח" בירושלים שמחה להציג לראשונה לציבור הרחב בבני ברק והסביבה את **הסוכה ותערוכת הפאר הירושלמית** פרי יצירתו של חברינו האמן הידוע **ר' יעקב ויסברג**, שיצאו לה מוניטין בשנים האחרונות ע"י רבבות מבקריה, בתערוכה כ־150 מוצגים: תחריטים, ציורים ודיארמות מרהיבות עין.
התצוגה תתקיים בשדרות ר' טרפון 5 בבנין ת"ת ויזניץ מול ביהכ"נ הגדול.
שעות הבקור:
במוצאי החג מ־12—8
בימי חול המועד: מ־9 בבוקר עד 11 בלילה ברציפות
נא לבוא בתלבושת צנועה!
הכניסה קוים — 61, 56, 54, 45
כרטיסים להשיג במקום
בברכת חג שמח

שלום מרדכי רייניץ | **מלכה חי' שלומון**
קרית צאנז, נתניה — ירושלים | רחובות
מאורשים
בש"ק אור לו' תשרי תשל"ו

צבי למברגר | **דבורה גרטנהויז**
ברוקלין | ירושלים
מאורשים
בס"ה, אור ליום ד' תשרי תשל"ו

אברהם משה הכהן לוין | **גיטל לאה שטרקמן**
בני ברק | בני ברק
מאורשים
בס"ה, אור ליום ועש"ק האזינו, תשל"ו

מזלא טבא וגדיא יאה
להאי גברא רבא וחריף ענף עץ אבות לתפארה, צנמ"ס, איש האשכולות מוה"ר הרה"ג המפואר
כש"ת **אברהם שלמה בידרמן** שליט"א
בן כ"ק עט"ר מרן אדמו"ר שליט"א
ראש ישיבת עטרת, רב דביהכ"נ דלוב.
לרגל אירוסי בתו המשכלת והמושלמת תחי' עב"ג
יחי' שיזכה ויראה בבנין ביתם על אדני התורה והחסידות ברוב נחת דקדושה לתפארת שלשלת הזהב בחדוה ושמחה.
חבורת האברכים
המסתופפים בצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ירושלים

מפעלי החסד „חסדי שמעון" בא"י
ע"ש כ"ק הקדוש הרה"ג זצוקלה"ה מלעלוב
ברכת מזל טוב לבבית
מעומק הלב וברגשי גיל שלוחה בזה ברכתינו למע"כ ידידנו עוז הרב החסיד המפואר פרי קודש הילולים וענף עץ אבות, איש חי ורב פעלים
הרה"ג מוהר"ר **אברהם בידרמן** שליט"א
לאירוסי בתו היקרה והחשובה תחי' עב"ג
בורא עולם בקנין ישלים זה הבנין עדי עד בדורות ישרים מבורכים בשובע שמחות נעימות נצח.
ההנהלה

קהלת חת"ס תל אביב
רחוב אחד העם 58, תל־אביב
בס"ד
בשבת שובה, ח' תשרי תשל"ו הבעל"ט
ידרוש מרן הגאון
רבי **מרדכי יפה—שלזינגר**
הרב אב"ד **דאייזנשטט** שליט"א
בבית מדרשנו הנ"ל בשעה 4.30 אחה"צ בשמעתתא ד„כלי שרת אי מקדשין שלא מדעת" (כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת) במס' סוכה דף ב'
וישמיע **דברי התעוררות** מענייני דיומא
קהל אלוקינו שי' מוזמן לבא.
בברכת כוח"ט לאלתר
הועד

בהשגחת בד"צ
העדה החרדית, ירושלים
גמר חתימה טובה

הבטיחו לעצמכם את
התזמורת החסידית
„פאר"—הרשקוביץ
ובנוסף לאוירת השמחה בשמחותכם תקבלו שי
תקליט חסידי חנם
— לפי בחירתכם —
הזמנות: ביכלר, ר' עקיבא 86, בני ברק טלפונים 03—792669, 03—788047
בברכת גמר חתימה טובה

פדיון נפש
מרכז לייעוץ והדרכה ביהדות
הסעד הרוחני
אלפי אחים ואחיות נעזרים במסגרת „הסעד הרוחני" ברכישת תשמישי קדושה ומכשירי עזר להשתלבותם בחיים הדתיים אך אלפים אחרים מצפים לעזרתנו —
תן פדיון נפש לקראת יום הדין. הרי מבחר תרומות לפניך:

מכונת גילוח כשרה	300.— ל"י	מזוזה	35.— ל"י
זוג תפילין	280.— ל"י	פמוטי־שבת	30.— ל"י
טלית־גדול	100.— ל"י	שיעור אחד	25.— ל"י
שעון שבת	100.— ל"י	טלית־קטן	10.— ל"י

„הסעד הרוחני" בתי הורנשטיין 19 ירושלים, ת.ד. 6163 טל. 282333

ארגוני המסיון ממשיכים בציד נפשות
הושט ידך לביצור מערכות ההצלה
הרם תרומתך למגבית „כפר נפש"
פעילינו ממשיכים בחירוף נפש ובמאבק עקבי ומתמיד — הרחק מזרקורי הפרסומת — להציל נפשות ישראל שנלכדו ברשת המיסיון.
פעילים יד לאחים: ירושלים: יונה 4
תל אביב: אלנבי 89
בני ברק: בלוי 1
חשבוננו בבנק הדואר: 0—42244—4

مكتبة الأصل

הד היום

למען נחדל מעושק ידינו

ב"ה „עבירות שבין אדם למקום, יום הכיפורים מכפר. עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו". עיצומו של יום מכפר על כל עבירות שבעולם, עבירות של אדם כלפי המקום, מה שחטאנו והכעסנו, הנה בא ה' אלקינו „ותתן לנו באהבה את יום הכיפורים הזה קץ ומחילה וסליחה על כל עונותינו", והו הביטוי הנעלה ביותר של אהבת הקב"ה כלפי כנסת ישראל. לא כן בעבירות שבין אדם לחברו, כאן אין כוח של האהבה גדול למחוק את העוון הזה, את העבירות שבין אדם לחבירו. ואנו מתפללים בהתרגשות: „למען נחדל מעושק ידינו", זוהי תפילה על העתיד, כיון שעל העבר אין מועיל יום הכיפורים.

כך גדול החטא של עבירות שבין אדם לחברו, אין מספיק חרטה, החטא דורש תיקון יסודי, „אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו", יסוד גדול זה בהשקפת עולמה של היהדות מעוגן בתפיסת היהדות של „עולם חסד יבנה", עניני מידות אינם דברים של מה בכך, הם עיקר גדול בהויה של האומה, וכל הפוגע במידות הטובות שהם יסוד להיחסים בין אדם לחברו, כאילו פגע ביסוד הקיום. כמאמרם ז"ל: „קופה מלאה עונות, מי מקטרג? עון גזל מקטרג בראש" (ויקרא רבה פ' ל"ג). לפיכך רבה זו של גזל, יש איפוא ביצוע מעשים, הסכנה המיטתית היא גזילה ולא החטא אם זה רק בבעלות הגוף או מעשה גדול כזה. לפתוח זה מבטהם באוצאת דברים בלבד שהיא אחת מצורות הפרעון של האדם.

„למען נחדל מעושק ידינו", זהו עיקר גדול בתפילה של תורה. יכול אדם להיות נקי ונזהר מכל חטא, מקפיד על קלה כבחמורה, ובכל זאת יישארו ידיו מגואלות, אם לא יחדל מן העושק, עושק כזה, לאו מילתא זוטרתא היא, אלא כמו שהיא גדולה כך גבשלים בין בני אדם ולפעמים הוא מן הדברים שאדם דש בהם בעקביו, וכבר אמר הכתוב: „נשא לבבנו אל כפיים", כי זה הדבר הראשון שאדם נשאל עליו כשעומד לפני בית דין של מעלה: „נשאת ונתת באמונה?" בידיים זו, איפוא, נשלים בעניין זה גם יראי דשא?

אין זאת, אלא, שגדול כוחה של נגיעה אישית, וכאשר האדם נפגע על ידי נגיעה אישית הוא מסוגל גם לגרום לחורבות. במקרה זה מאבד האדם את צלילות דעתו, הוא מסוגל גם לעקור והפקר מכליך את דברי עצמו, אפילו אם צדיק גמור. וראיה לדבר מעשה גדול ביום הכיפורים, שהוא האירוע הנעלה ביותר ביום זה במעלה הקדושה, בזמן תקודה ביותר ובקודש הקדשים. אף על פי כן, נפסל מלהצטרף לסנהדרין בציבור הכהנה, וחז"ל מסבירים זאת „מפני צינה", הרצון האישי שלו שלא תתעבר השנה, כדי שלא יצטרך לסבול בצינת מרחשון בתחילה בתשרי גורם אפילו בטייה. (על פי ה„חפץ חיים").

על כך יש לבחוה לא רק בערב יום הכיפורים, כי אם גם בכל ימות השנה. על אחת כמה וכמה בתקופה שבה הושחתו מהר המידות, כפי שהמדברים נתגלו ברבים וכפי שיותר מזה מה שפרים נתגלה. החטאים שבין אדם לחברו השחיתו כל חלקה טובה, והוא החטאים שבין אדם להפרו הם גם חטאים שבין אדם למקום. לכן הדרושה יותר תשובה הלב לאותן עבירות, בעבירות שבין אדם למקום, יש לנו עניין עם אב רחום והנון הפותח ומוחל לכל עוונות עמו בית ישראל ברחמים. לא כן בעניינים שבין אדם לחברו, לא תמיד מחילה בקשת המחילה והסליחה, לא תמיד ניתן לשחזר מחילה מידת החשבון, לפעמים זוהי משימה בלתי אפשרית והרי הגזל עומד ורועק, עומד ומקטרג בראש.

ביום קדוש ונורא זה, בו אנו מגייסים כל נצנוץ של זכות על עם ישראל, כל גברת מן המציאות ואל נרקע החקים, חשוב גם על מה שנראה בעיני בשר הם כפכים קטנים, אבל הם עיקרים גדולים בשכונה של היהדות ואשר עליהם אנו מתפללים בבעת נעילת שער: „למען נחדל מעושק ידינו". ואל ייראו דברים אלה קטנים בעינגו בשעה שאנו ניצבים כדלים ורשים ומתוודים על כל חטאותינו.

יעלה תחנונינו . . .

על יום־הכיפורים אומר הפתגם העממי: „יום שכבר גם הדגים בים רועדים"; אם פתח מספרים על יהודים, בתקופת יהודיה־ההודות, הרועדים ביום קדוש זה, הנה ביום ליבנו לבו יותר המספר ל„גחלת הפבר" עי", האת מאז אותו יום־כיפורים, כד ונמהר, של שנת תשל"ד, יום בו פרצה אחת המלחמות הקשות והנוראות בארץ־ישראל. בפתע, כי לא כל הכנה, נתהוו תושבי המדינה למצב ילולת צופי־ואמפקה אשר הוציאו את בולם משלוותם: פרצה מלחמה בהרים ובמצין בעת יבר צוה אחת.

שנתיים כבר עברו מאז, אך הזכ־ ות הנפשי עדיין הי בלב כולנו. אלה כנשארו בבתיהם בסכוהים ומחויאים מפני הגלים המחתים, ואלה שנאלצו מתוך בהרי־הכנסת לאוץ אל החזית, להתייצב במספר המלחמה, להצטרף לכוחות המאבקים בפתלים ישתמדהים עם אויב היהודי, שלא נכבר אך בן הגדיג ביותר: לפנים של ברכי ביום הזה ישהוד בפונו, של הכולם הי גרי מכורו יודעו.

פעמים רבות, יש יצפעים בעולם בתמהלך תקופה של שנתיים. אין די תקופה מחשבת בחיי של עם, אך לגבי אבלו של היחיד, וגם על היחיד רבים — והי התופה המסבלת להתי־ כות אבלית, בתיבת יבוחה של מכה ידוהבה בן הלב, אך בפתחה היתי־ — שאני, שאין הדבר בספח, אינו נעקר מן הלב, אינני נגלם מן הסב־ יה, היא מלווה כל אחד באשר עד כדי כך שכאשר מתקרב יום־הכיפורים — הדבר עולה מאליו בזכרון, הזכר וכיפור בבלא עצמת הזוע הנפשי. הן כה רבים נפלו ביום זה, כה רבים הפלידו נפשם בנגה, כה רבים מבכאי את המוות בפתאיומיות, בלא כל הכנה יבלא כל ידיעה מר קודם.

יום זה אינו יכול להשכח, לא רק מפאת האבל הכבד שפקד אלפי משפחות. באשר נתוספו אלמנות ויתומים כה רבים, כאשר גם אחים נפלו בקצוות שהולו כבר בעבר — שובר לי פעם נוספת, יגדן נבכרך ליוזן: אלא גם מפאת המהגדה הלאומית הנוראה שפקדה אותנו, הן לא בלתי תא ונוראה היא, שאויב האויב בשעת צלילה עדי־כדי־כך להפתיע את ישראל הן בתכנונו, הן בביצוע והן בתיפעה שהופעל. יהיה תוכיחה כאשר יהיה על מיים הערכה ועל הבטחון שנחלפו בתקופת האויב ובהכיל מדינתו להתר מידנו, — אי־אפשר ביום פנים להתי־ כחש להתכום שהפעיל הן בהתבלוית־ הפתחה, הן במהלכי־המלחמה והן ברוכת הפופה האדירה שלו, מיל עיניו ומול פני החילים, בלא שידעו „לשראל" כפי שצריך את המינגהיתמי־ רכה העתידה להיפתח ובלא לירה לסוף הכוונה של האויב.

★

הסיבה המרכזית לאסון הנורא שאירע לנו ביום־הכיפורים לפני שנתיים — עדיין נעלמת, עדיין בלתי־ידועה, עדיין לא ירדנו לסוד הנורא שלה. ויתכן מאד כי לא נברכה בהספד־מדינה גנוזים נמ־ צא איתם, אם מדובר בתיפוד צבאי או בתיפוד מדיני.

הסיבה, יתכן, מצויה באפיקים נע־ לבים, בסוד היחוד המיוחד של הי־ קיום היהודי, בהתנהגות שלנו, בדר־ כים שהלכנו בהם, בחטאים שעשינו אותם, ובכה גדולה הסמליות של הי־ עובדה שדוקא ביום־הכיפורים פרצה המלחמה, יום שבו עם ישראל מכי־ הנא לפני קונו על עבירות וחטאים שעשה, ואולי בבקשה איזה שהוא חטא מיוחד גדול — עליו לא התודינו, ולא חזרנו בתשובה, ולכן, כמו ביום־ה־ כפורים ולכן הוטל על עם ישראל כזה גדולה וספות ופגיעה רבה בלבבות מחשבים בפני כל העולם — מתכסה כל פחד שבלב: והמלחמה החלה בגיבורים ורבות ביחוסה הרבה פרצה על אוהביה, לב במלחמה בה מגדר בלב רבבות ימים, אך לא הן הסיבות. אלו יהי אלו הלא הנקובה לכך, אלא עוד בודאי לא כל האמת. ישנם מסגבים והוכחות לרוב, הסותרות הנתות על שהייתה בגירם לכך, ועל כל פנים — לא ביחס ראשי או מרכזי. אלו הנוקבים באבסביות אלה לא חטאו פחות מבר הינת כיפות המיתיאות ולא פשטו יחיה בפיתוח המיסות בתשפת ובמכשירים, הן מבחינה מדינית והן מבחינה בטחונית. הרוב הגדול חי היה בצרי לית הבית העצמי ובביטול הכות הי גבור של הערבים. רבים מאלה שמרי בים עתה גבוהה גבוהה, בגבותם של אחרים — ממאז לא פחות בדיבורים אוגיליים על הגבלות הבטוחים ביותר של המדינה. ישראל מאז מלחמת ששת הימים, יכל עוד הם בידינו אין להסיר מלחמה כיסאלית מצד הי ערבים.

הפיציאות הפריכה את כל התחזיות הללו, כאשר פרצה המלחמה — הי־ יתה־ראשה חמורה ביותר. בפנת זה בן היאר לקרוא זה שכותבת בזכרונו־ יה הגבי מאיר, ראש הממשלה דאז, המדברת בגלוי על סכנת־שואה, על סכנה של השמדת המדינה. הלא כמו זה באמת הגיחק שבבא סוריה אל לבו הגליל וישביו, ללהבות הים השמש.

„יעלה תחנונינו מערב, ויבוא שוו־ עתנו מבוקר, ויראה רינתנו עד ערב" — בכל מלוא טהרת־הלב, בכל עוצ־ מת הרצון החזק, ללא תערובת זרה של „בטחון" מסולף בכוחי־אנוש. יהי רצון שהכוח המטהר של יום זה יורי־ מם וינשא את כל היהודים החפצים לקרב למקור־מחצבתם, עדי נזכה לי התגשמות הנבואה של „ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

התקרב יום־הכיפורים, שנתיים לאחר־מכן — אנו נרדפים מן הזכ־ רע הנפשי הנורא הזה, מבועדים כבר מן האבליה ההוכאת של „כר־ הנו עצמנו", לא שוקעים יותר בבטי־ חון העצמי הזה שאנו מסוגלים לכל ותורים להיות עם המוות וההדרה שנוכח להסדי־עבים, וכי רק בזה נוכל לבטוח.

הערב, כאשר יתכנסו הומי בית ישראל בכל העולם להתפלל ולשפוך שיח, — יורידו רבים דמעות על אשר קרה אותנו לפני שנתיים, ותהיה מש־ מעות מאד גדולה לתפלות ולבקשות לרחמי־שמים, כשהן נעשות מעומק הלב, במלא הכוונה והרצינות, בלא כל יהירה או גאוה אנושית אוילית שצריכים „בתך „סיגה"; היום בטוחים אני יותר בתבניד שצריכים את כל הישועה, את כל הגאולה משמים.

„ואלי אולי גם לא ידענו, אף שצריכים היינו לדעת, מנקודת־הראות של „ד' הפעתי גבדי הבניד", וכדברי גדולי התורה, שהמציאות הנוראה ביותר היא זו שלפיה אין האדם מתהר השוב בתשובה.

אולי זהו האבליה שעבר הדי הילה גאולתנו, שפסקנו כליהל לה בבלוא העיצוה ולפרצה, בבלוא הכי־ כומים הצריכה המחויבים את היהיד התחייבותו מאז ומתמיד. אולי ביטום שקבענו באשליות הכוח העצמי, ולא רק אלה שרוקי באמונה שני בכך, אלא אולי גם שלומי־אמונים שבפתו־ לבם צפית אינו בתהאשובה באחד היחוד, בבוי־אתהצילם, שבידי הכל, והוא אין מלהמה, והא שיפרינו באלוני, פרידי ותבילהי.

אולי אין זאת שלמנו במלכות, הק־ לנו ראש באי, היינו בטוחים מדי ד' מקיפים מדי בזוהר הנהוגות של כדי הי ועיצב יה, שקצבו יותר מדי באשי־ לית הנבוהק העצבי, בעיבודה שאנו הנו בכוחנו לעשית, אבגם „גם" הי קדיש־בהיכל־הוא מבריעתנו דעורנו. אבל העיקר היא טים לבי בוחית, הצבא, ו„גבורות בכהיכס", ולפנינו אויב בת־ של הכרי־תבלה, שכהנו אי נעלם מי־ ידיעבנו, כי בידיו הבורא אני תוקים הם ילשיב, ובן עליו. הלילה־זמם, להיות התשר, יעדי להיות תמיד בי־ איהה כתיהוה יבאיתה בידה־יההים — צריכים להיות ראויים לכך, צריכים לבלא את רצון ה' וללכת בדרכיו.

התחדשות על ידי תשובה

הרב שמחה אלברג, ניו־יורק

— מאמר שני —

„התשובה" פירושה: לפתוח חיה־ קרב נגד הטבע המושל, האוטומטי, באלו כלי זיין מסוגל האדם הערטי־ לאי, הבלתי מזויין, לנצח במלחמה כבדה זו? הגעש האדיר, בעל כח אטומי, שבאמצעותו יכולים לנצח את כל חוקי הטבע הארציים — הוא הי־ היה. אין עיצפה בעולם שאינה נבי־ ספת מפני התורה, כל המצוות הי בעדים יהערים להו קול התורה, הבמות המיסאפיסים של התורה עומדים לעבות בבקל — כל מציאות מוסרישה שלא תהיה. מסגרות הטבע החזקות ביותר משתנות בלתת חקי התורה. ההלבה — הביטוי העליון של הצבוק ביותר של התורה — קובעת ומשנה בעוז כבהותה את חוקי הי הטבע הנאדרים ביותר. יש אלפי־ אבעצים פיסיים אין בכוחם לעצור בעד הליכי הטבע, בעוד שמכה התורה — פסק הלכה של חכמי התורה — נעשה החוק האדיר שבטבע כולו כמים היה לתמורות; נכבע במהירות ומתי לית את מהוניו וכוחיו (ראה: ירו־ שלמי נדרים פ"ו „בת שלש שנים ויום אחד נמלכו בית דין לעברו בתוליה חוזרין").

משפט זה הדרך לתשובה היא על־ ידי חיה, שהיא גם כן „למעלה מי־ צלום הטבע". התורה היא סולם למדר־ גות שלמעלה מן הטבע. מכח התורה מסוגל בן־אדם לנצח ולהדביר כל כבי נפשו את כל הנטיות הטבעיות „ויתהפך — על ידי כוח התשובה — ליהודי שכולו למעלה מן הטבע.

לכל באי עולם

לא ליהודים בלבד ניתנה התשובה, כי גם לבני עממין, לא בלבד האדם בישראל עשוי לצאת בן רגע מבלום אחר, בן עקב בבית שערי טומאה, לפלים שבי, המלא ניחוח של קדושה והכוכבות — כי גם הגוי יכול לייפות את עולמו המכוערת בעבר על ידי תשובה. גם הוא, כמו היהודי, בידו לשוב ממעשיו הרעים, לנתק את קשי רין עם העבר הגרוע ולהתחיל בחיים מוסריים חדשים, טהורים. העיר הי גדולה נינוה מלאה חטאים ותחרוק דינה לכליון, ויאמר ה' אל יונה בן אמיתי: „קום לך אל נינוה העיר הי גדולה וקרא עליה... כי עלתה רעתם לפני", אבל כאשר שבו נתכפר להם „וירא האלקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה וינחם האלקים על הי רעה אשר דיבר לעשות להם ולא עשה".

תשובת הגוי אינה באותה מדרגה של תשובת אדם מישראל, כמובן מי אליו. מדת השפעתה אינה שוה. פשיטא שאין היא מקיפה בו את גר־ עיני ההתחדשות הגוי אינו נהפך לי בריה חדשה. כח מסתורי זה חבוי אך ורק בתשובה יהודית. רק שבע מצוות ניתנו לבני נח ולא שמונה, אלא מאיר גוי המתחרט על מעשיו, תשובתו קבי לת השלה לחטאתו. אין מצוה מיוחדת של תשובה ביחס לגוי. אפילו לאחר ששב שומד לפנינו אותו גוי, אותו יצור אנושי, אלא שמעשיו מצי פרגו נקי יותר ולבבו טהור — ותו לא. אין הוא נולד מחדש. רק היהודי נולד מחדש. מה טעם? משום שבי חבוני נפש ישראלית פרצה כח הי היה. באין כח על טבעי זה אי־אפשר לההפך לבריה חדשה, כקטן שנולד מבטן.

באבוד מושג התשובה

אחד האסונות הגדולות של הדור האומלל כתבצא בהעדר הבנה למושג „תשובה". תחיית התשובה חסרה לי חורבי בהזה טראגית. המושג נעצח מ להלוטין בחברת הדור הזה. כת ה„רצי" שלט בצילם בכל עידן שהוא, „מזום" ו„ניניוה" לא חסרו בו אף פעם, אבל כל איומת שהוגדשה סאת ההטאים פקד את האנושות משבר רוי חני. כאשר ה„רצי" לגותנה הגיע לבקר דת שיא היה מתחולל שינוי „ושבו מדרכם הרעה", בא קץ לרשעות ולמש־ שי התפתועים.

דמות הדשה נתגבשה לרשות בי הקופתנו, „אידיאלי" הרשע כבש לצצי מו שיאים לא־נהציים, במלוך אשכזאי והמצויר בידי מרצחים ברוטאלית מיליוני יהודים, מליוני בני אדם חפים מפשע בבריחה אכזרית מכל אבי זר. דומה ולאחר שכרון־דמים כה איום היה קל התשובה צריך לבקוע את כל הרקיעים, קול חרטה עמוקה היה צריך להחרייד כל לב, גל אדיר של תשובה היה צריך לשטוף את החלק הארי מן האנושות ולחולל במיליוני לבבות אשר עמדו על הדם מנגד בי אדישות, בקור רוח, מבלי לנקוף אצבע כדי לעצור בעד הטבח העולי מי. להוהנו אין נשמעים הדי תשובה במעולה הרשעות, במאון הרצחני, שממלא ביחנינו את חלל העולם, הדרך לתשובה שוממה. אף אחד אינו פוסע עליה. המצפון אינו מציק, כאילו לא אירע דבר. לב העולם אינו מסוער עקב רגשות חרטה, הכמיהה לתשובה אינה מתסיסה אותו. כי נהפוך הוא: לא בלבד העולם ו„אנשי הרוח" בתוכו אינם מהפשים הדרך לכסות את חרפתו ההיסטורית; לא זו בלבד שמחוה הי דמים של מיליוני קרבנות נקיי־עון אינו מרחף לנגד העינים — אלא עוד מחפשים אחרי קרבנות חדשים לבקי רים.

הרשעות השטנית הגיעה בדורנו צדי פיסגה. ואם ה„רצי" כבר השיג את קצהו האידיאלי, הלא מן הדין היה כי יתגבש האדם בסערת נפש פנימית והכל בתוכו יתקומם נגד השואה של אתמול, נגד התערערותו של המין הי אנושי. והנה תחת לחפש אמצעים הרכים לתשובה ולבקש אלף פעמים מחילה על המעשים הרעים, מוסיפים לרפד בגחלים את צעדיו של היהודי הנרדף, מוסיפים לקשור בשמו עלי־ לות שפלות. ויש מדינות הנגלות בי טיסבאות דימוקרטיות. אך אינן מהסי סות להצית את אש השנאה בתוך תחי מיהן וכמרכן להפיצה במקומות רחו־ קים. העולם הנכרי אינו יודע מה זו תשובה. עוד הוא צמא לדם, לקרבי נות, והוא מחפש דרכים איך להרוות צמאונו מקרב היהודים. רק מי שעיניו נסתמאו לא יראה איך האנטישמיות משגשגת אפילו באמריקה ארץ החופ־ פש. מעלימים עין מן ההשתוללות הי הרשעית של האנטישמיות ביבשת הי אמריקאית.

תופעה מעציבה זו קוראת אותנו להתבוננות מעמיקה. הלא אנו חיים בעולם הלועג לרעיון התשובה. אלמי לי היה המין האנושי הדור תודעתי התשובה, כי אז ולא היתה קיימת האידנא הבעיה היהודית־ערבית ואלי גם לא שאלת ויאטנאם.

ברגע קל

ומן הדין לציין עד מה פשוט וקל תהליך התשובה. ההשתחררות מן הנטל הכבד ביותר שמעיק על האדם אינו קשור בקשיים, סכנים או בטקסים לראות. די בהרהור בודד של חרטה כנה על העבר החוטא ובאמירת דברי הוידוי: „אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך" וכו' (ראה: רמב"ם הלכות תשובה, פ"א, ה"א).

קיה זה מובן למדי, אלמלא גברכה התשובה בסיוגנות ובסידורים בעבי כים. התענין מחייב, לכאורה, כי תשובה על חיים ארוכים של חטא הזנחת התורה אינה מתרגשת על־ אקט בדרגע שכולו אינו אלא הולי פה איתנה בלב וביטויו מבוח דברי ודוי; אפילו אם אומרים איתם בי מלוא הרצינות היהודי בתכונת בעמקי הלב. תנשמה. הלא נפסקה הלכה בי מקשות היבה „לא אהי דיבור בי מבכל מעשה" (קידושין, נ"ט) ועל פי אותה הלכה המקדש אשה ואמר „על מנת שאני צדיק" הרי זו מקודשת אפילו אם הוא רשע גמור, כי אבו תשתשים „שמא הרהר תשובה בדעי תיו". (שם).

במלה אחת

כל כמה שלא יעלה בידינו להבין פליאה זו ולהעמיד את עומק המוי נות אשר במצות התשובה; להסביר בדרך פילוסופית מהו כוח כחו של הרהור תשובה, הצשרי לרחוץ את הי אדם כהרף עין מכל חטאיו, או לי לוט את הרושם האינטימי של היהי הפורץ מלב יהודי — לקה אחד בירצי צהיר לנו: מה עצים כוחו של דיבור, איזה כח שבימי גנוז במלה הדיבי רת, מהו הכח המגנטי שטפון בהברי גיה, אם כמה מלים טפורות בלוית מחשבה טובה מסוגלות לנתק להוריס מפשעים כבדים בנשוא בעשן עשרות שנים ולפנורי עד כדי אבק עבר בעל שרשים עמוקים. קסם האומר, להוו וגורדיו, בוחו והשפעתו ועד להיבן מתפשט תפקידו — ותשף לציניו בי צליל את יסוד התשובה. המלה הי מדוברת חזקה בלשמש אמצעי טבני גזירא לביטוי מחשבות ורעיונות.

הדיבור נובע ותוסס חיים. יש דיבור חי ויש דיבור נטול חיים. דיבורי קודש נושאים בתוכם חיוניות פעילה, נרחבים עמוק עמוק ואינם אובדים בחלל הריק, אינם מרחפים באויר סתם כך, מבלי להותיר רשמים עמו קים מן עצם קיומם. דיבור של תשו בה עשוי לחולל תמורה, להפוך אדם שהוא רשע גמור לצדיק אמת. הדיבור יוצר בריאה חדשה. קורע שחקים ר בוקע ימים ונהרות ומעלה את האדם שהוא עבד לדרגת בן־מלך. זה כח בראשית הספון במלה המזוככת, הנקיה מכל דבר.

מה ערך יש בימינו, בתקופה הצד קנית שלנו, למלה מקורית? אימה תוקפת את כל מי שנוכח לראות, בי איזו מדה ברוטאלית נתרוקנה המלה מכל תוכן רציני. ה„מלה" נעשתה לצירוף של אותיות דפוס דוממות, לגורם שיש בו רק כדי לערער את שוי משקלו הנפשי של האדם. הדיבור הפך לשליח השטן ומבצע משימות אקרוב־ טיות. הדיבור שוקע בתהום של אפס תוכן, התקנות רוחנית. חלולה אך חזקת באדם המתבונן איך נתמלאה המלה בוולגריות. אינה רושם עלו לה ליצור אפילו המלה החזקה ביו תר, כאשר יודעים שהיא נכתבה ללא שום אמונה פנימית בתוכן שלה, באין אחריות לטוהר כוונתו של הכותב.

דומה ומעולם עוד לא חוללו את האידיאה של המלה, שזה נעשה בי מינו. היהדות ידעה לשמור בכל הזמ נים על הגבהים הרוחניים של המלה המדוברת והכתובה, החשיבה את הי מלה כנכס מקודש, שאסור לחללו. תור רת היהדות השתתה על האימון בי מלה, היסוד לכל קיומה הרוחני. מי עוד כמו היהדות הפיח נשמה במלה, החדיר בה חיים ותוכן. היהדות הי זאת הראשונה בעולם ללמד באיזו תורה פנימית יש להתייחס כלפי המלה. מה גדול כוח התפקיד שנועד לה והו הי כן צלולות מלים מעשות להלל מהי כה והגיית שלמה, ליצור הודעתי ושינוי עיכין בהלך מחשבתו של הי אדם. הדור הנוכחי רומס ברגליו את ה„מלה", ה„דיבור", הפקיע מתוכו את נשמת החיים והפכו לנשק קטלני. לי שופר השקר והתרמית; לאמצעי הסי בהסתה ובשטנה, לחרב פיפיות, לפנות המרשעה הכן בכל עת לדקור את מי...

טון: יושבו אי ההבנות בין ישראל לארה"ב

„בעבר היו אי הבנות בין ארה"ב לישראל, אבל כתוצאה מהמאמצים של שני הצדדים בחצי השנה האחרונה יושבו רוב אי ההבנות הללו" — אמר ביום ה' שגריר ארה"ב בישראל מלקולם טון בשיחה עם כתב „שדה ישראלי".

„אני חושב, שהתפיסה של „הערכה מחדש", כפי שהצטיירה בארץ היתה מוטעית. עתה יש יותר הבנה בישראל בקשר למטרותינו, ובכלל קיימת הבנה טובה יותר בין הצדדים".

„המדיניות, שהלכנו בה במשך 18 חודשים, נתמכה בחודש מארס הי אחרות, ולכן היה צורך לבדוק מה היתה הטעות ומה הן האופציות לעי תיד", אמר השגריר.

„לרוע המזל, כל המהלך נקרא „ציון מחדש", אולם באשמתנו. אני חושב שכינוי זה בא מוושינגטון. מבחינת יחסי הגבוה, היו יכולים למצוא כינוי טוב יותר, כי זו היתה פשוט הערכה של עמדות המדיניות של ארה"ב. אבל, לדעתי, יש להבין שכל מעצמה צריכה להתייעץ ולי החליט מה לעשות, כאשר מדיניות שלה לא הצדיקה את עצמה", סיים. (ע)

עוזרי קיסינג'ר סירבו להעביר לו מידע על הכנות למלחמה באוקט'

וואשינגטון — מנהל לשעבר של לשי־ כת חקיון של משרד החוץ האמריקאי הצהיר, כי ביקש להודיע לשר החוץ הנרי קיסינג'ר שמלחמה עומדת לפרוץ במזה"ת באוקטובר 1973, אלא עוז־ ריו של קיסינג'ר סירבו „להטריד" אותו במידע זה.

יום לאחר מכן, ב־6 באוקטובר 1973, תקפו מצרים וסוריה את ישי ראל, כשהן מפתיעות אותה ובאותה הבירה גם את ארה"ב.

בעדות פומבית שנמסרה בפני ועדת הבירון של בית הנבחרים האמריקאי קיבלה סוכנות הביון המרכזית על עצמה את האשמה לגורם ההפתעה, והודתה כי היה זה „כשלון של הביון האמריקאי". סוכנות הביון ציינה, כי המומחים שלה לא הצליחו להסיק את המסקנות הנכונות מתוך ראיות נרחבות שלפיהן עמדו הערבים לתקוף.

דובר של סוכנות הביון אמר, כי בין הראיות הללו היתה הודעה כי הסובייטים מוציאים את בני המשי פחות של היועצים הסובייטים ממצי רים ומסוריה, יומיים לפני ההתקפה. ראיות אחרות שהובאו בפני הועדה הצביעו על כך, ששירותי הביון של משרד ההגנה השכילו לחזות בראש את ההתקפה, שלושה ימים לפני פרי צותה.

אולם ריי קליין, מנהל לשעבר של לשכת הביון של משרד החוץ, רמז שחלק מן האשמה לכשלון המודיעיני יש לזקוף לחובתו של קיסינג'ר עצמו, משום שהחזיק יותר מדי סמכויות בי ידיו־הוא תגביל את הזרמתו של חוי מר מודיעיני אליו.

קליין העיד כי ב־5 באוקטובר 1973 הגיעה לשכת הביון שלו למסקנה כי המלחמה ממשמשת ובאה, וניסתה להזהיר את קיסינג'ר, שהיה אותה שעה בניו יורק. קליין אמר כי עוזריו של קיסינג'ר הניאו אותו מלהתקשר איתו ערב עם שר החוץ.

קליין העיד: „הם לא רצו להטי רידו". הוא הוסיף כי העביר את הי חומר להיסינג'ר באמצעות מזודה די פלומטית, אולם המלחמה נפתחה ביום בו קיבל קיסינג'ר את החומר.

להלן אמר כי לא ניסה לכלפן אי־ שית לקיסינג'ר מכוח שהוראתו על־ ידי צנורות הקומוניקציה המוגבלים שהיו קיימים או בימי הנשיא ריצ'ארד ניכסון וקיסינג'ר, שהיה — ועודנו — גם מזכיר המדינה וגם יועץ הראשי לעניני בטחון של הנשיא.

חבר בית הנבחרים מורגן בארפי שאל על כך את קליין: „האם אין להסיק את המסקנה, כי לבעצה יש לנו בקיסינג'ר תופעה של־איש־אחד כי עתה מתברר שהדבר משפיע לרעה על שירותי הביון שלנו כ"ד.

קליין השיב כי התהויה המדינית הוגבלה ל„הוגים צר ביותר". הוא הבי ליך כי לא יורשה עיד לאדם כלפחי ההחזיק בעת ובעונה אחת בשני התפי קידים שבהם מחזיק עתה קיסינג'ר.

קליין, איש מודיעין מקצועי משך 30 שנה, פרש משירות הממשלה חודש לאחר פרוץ מלחמת יום כיפור.

(יופ"י, ע"ר וכ"כ).

הרצוג: עדיין קיימת סכנה לגירוש ישראל

קורא לארה"ב לנקוט עמדה תקיפה באו"ם

ניו יורק — שגריר ישראל באו"ם, חיים הרצוג, קרא לארה"ב לנקוט עמדה תקיפה באו"ם והזהיר כי עדיין קיימת סכנה כי ישראל תגורש מן העצרת.

מר הרצוג שהופיע בפני מועצת בתי הכנסת של אמריקה אמר, כי חוזר אותם כצד ארה"ב באו"ם יש לה הלכיה שליליות על הארגון הבינ־ לאומי. הוא אמר כי ישראל, על אף היחס השלילי של או"ם כלפיה בשנים האחרונות, חייבת לראות באו"ם זירה חשובה ולכן היא קוראת לידידיה לבי דוק מידע את עבודותיהם באו"ם.

עם זאת אמר השגריר הישראלי, כי בזוין האחרון נראה הדבר כי עמדת ארה"ב השתנתה לטובה וציין את הי עמדה התקיפה שנקטה ארה"ב בקשר לבוכיונות הערבים להשוות את ישראל כן הצברת.

הרצוג ביכה את הנסיון לגרש את ישראל כ„פעולה של אנטישמיות בינ־ לאומית" ואמר כי אם הדבר הזה יצי ליח לא תהיה יותר עצרת כללית.

הרצוג הקף את ההחלטה האנטי־ ישראלית בוועידת ארגון אחדות אפי ריקה בקמפלה ואת החלטת המדינות הבלתי מזדהות בלימה ואמר כי התי לטות אלה מהוות „ריכוז בלתי יאומן של השמצה איבה והרס כלפי ישראל והדת היהודית". הוא הזכיר כי החלטת לימה „תוקפת באיפון גלוי את אחת הדתות הגדולות בעולם" התקפה שלא היה לה תקדים בהיסטוריה המודרנית.

מר הרצוג אמר עם זאת, כי מדי נות רבות בעולם השלישי מתחילות לגלות התנגדות לנטיותיה הערבים להי שליט את מדיניותם. „אנו מקדמים בברכה שינוי חשוב זה ביחסן של מדינות אפריקניות רבות", אמר.

„אני עצמי חשתי ביחס החדש הזה בצורה בה נתקבלתי השבוע בעצרת הכללית בה זכיתי לגילוי אהדה מצד מדינות אפריקניות ובלתי מזדהות רבות".

מר הרצוג אמר כי האפריקנים מתחילים להבין שכל מה שהם מקבלים מן הערבים בעד ניתוק היחסים עם ישראל הוא „השלום גבוה יותר ויותר בעד הנפט". (עסס"א).

הרב י. מילשטיין

תן כבוד ה' לעמך

אנא, רבונו של עולם, הן כבוד לעמך. כי אני זקוקים לזה מאד.

בכל מקום שנתקלים ב„עמך", אנו נאלצים להפנות את פנינו לעבר אחר, כי מצביעים עלינו: „הישראלים".

לא ביראת הכבוד, כמובן.

כי אנו נמצאים בכל מקום, תמיד, בקיץ ובחורף, בעונת הטיולים ובעונת המלפפונים. אנו נמצאים תמיד בהאאג ובהלסינקי, ואנו מצטופפים ליד כל דוכן, אם מוכרים שם מציאות או זה עולה פי שלושה מאשר ברחוב אלנבי, אין אנו מדברים בלשון הקודש, אלא עברית, והיא נשמעת כה מפוצצת וכה רעשנית, עד שהאנשים ברחוב, שלא הורגלו מטיב זה, מסתכלים וחילה בהשתוממות ואחר כך מסבירים:

„הישראלים". וכל אחד מבין שאין לבוא בטרוניות, כי הרי הם ישראלים.

כשום כך אנו מבקשים בכל לשון של בקשה: תן כבוד ד' לעמך.

בהרי האלפים וב„סוהו" הלונדוני, על מרוצי האמ־ פייר בילדינג שבניו־יורק ובגני הטיולים בפאריז, הם נמצאים, ואינך צריך לחזור אחריהם, די צין אחת או די באוזן אחת, כדי לשמוע ולראות, כי המדובר הוא ב„עמך", בישראלים שיצאו לטיולים. אבל לא די בכך.

לא רק הם, או ליתר דיוק: לא הם דוקא, אבל אנו זקוקים לטיפה קטנה, לפחות לטיפה קטנה של כבוד, כאשר מדובר על ישראלים מסויימים היורדים לגור באירופה או אמריקה.

איני רוצה לדבר לשון הרע בימים אלה, אבל כש־ אתה רואה אותם, כיצד הם מנסים בכל האמצעים שבידיהם ואף שלא בידיהם, להסתיר את זהותם, וכל שהם מהאמצים להסתיר את הותם, כך הוהם מתגלית ביתר שאת, לא בגלל האף היהודי שלהם, לרוב אין להם באמת אף יהודי, אלא משום שהבקשה הנמרצת שלהם להתנכר בן הכבוד היהודי.

לכשאתה רואה את היהודים ה„תושבים" בפרנקפורט אי בערים אחרות שבגרמניה, כשאתה רואה את הישראלים שירדו ומתגוררים בקופנהגן או בסביבתה, כשאתה רואה ישראלים (לא אלה שבאו לפאריז מארי צות המגרב) בפאריז וסביבתה, שומע על עיסוקיהם, ראה אותם בגוונם היהודי, כיצד הם מיתגדלים שלא להיראות כיהודים, ושלא יודע למיטאו שהם ירדו מישראל.

אתה מתפלל בכל הלב: אנא, בורא, תן כבוד לעמך. קצת כבוד עצמי, כבוד יהודי, שהרי אנו הרגנו על עצמנו כי אנו העם הנבחר, כי בנו בחר ד' מכל אומות העולם, אנו מהללים בכך, שאנו עולים על כולם בהתרצתנו היהודית, וכבר האשימו אותנו במשך הרבה דורות, כי אנו לאומניים ביותר, כי אנו מתשבים את עצמינו יותר על המידה.

אני יודעים כי המדובר באנשים אומללים, שאת עצמם זנחו, ועדיין לא מצאו הזה אחרת, או לפחות ציזה אחרת, והם עוזבים את השערות לבלונד בהיר, והם יושבים בבתי קפה בשכונות לא יהודיות טהורות, רק כאשר נתקלים ביהודי, באוקראי, במקום שאין יראים ואין כל חשש שמא יודע למישהו על הבגישה הזאה, הם שופכים את ליבם, כי לאמיתו של דבר הם — הרי באמת הם רוצים, — וכי לכן לא — ותמיד היה לבו — — אלא שהכבד — —

ואתה מרגיש מיד כי טיפת הכבוד חסרה להם. זו טיפת החיים המפריצה את היהודי, במצב התמוה ביותר, לחייך תיוך יהודי אופייני, תוך מלא תקוה. ולפעמים אף את זה אינך מסוגל לראות בו, וכשאתה בכל זאת נתקל ביהודי כזה, ואתה מרגיש כי ריח של יאוש נודף ממנו במרחק של עשרות מטרים, ואתה מבחין כי בעוד רגע הוא יפרוץ בבכי — —

מתחשק לך, להניח את ידך על כתפו ולומר לו: בוא, פתח את ספר התפלות שלנו, ואמור אחרי: ובכן, הן כבוד ד' לעמך!

כלפי מי זה נאמר? כלפי הגויים, כלפי אלה ששבי אים אותנו מפאת ההלכה הקבועה, כלפי אלה שנאמר עליהם, כי כשהם נופל — זה קמו?

מי יתן לנו כבוד, עד שיבוא שילה?

אני עצמתי זוהי תפילה גדולה מאד, עמוקה בכוונתה. עם שאינו יודע לכבד את עצמו, שאינו רואה את עצמו מכובד יותר מאחרים, בכל אופן, עם הרואה עצמו שפל לגבי אחרים, אין לו תקוה. ה„אתה בחרתנו" בא ונמצא בנו, על אף שאנו הושפלנו אולי יותר מכל עם אחר, הרי היהודי העני המדוכא, זה שהתהלך כל השבוע על פני הכפרים, ולעגו לו, ורדפו אחריו, או ריחמו עליו כפי שמרחמים על גור כלבים קטן המילל לפני גסיסתו, דוקא הוא, ראה עצמו נבחר מכל העמים, נבחר מאותו הפריץ שרקד לפניו „מה יפי"ת", נבחר מכל אותם ה„דוקים והגראפים והברונים הפרקיים והאפיפיורים ששלחו אותם לשסות כלבים. הצב „המקולל", הנע והנד על פני העולם — —

הרי זה אנחנו, האומרים כל פעם „אתה בחרתנו מכל העמים". בתוך השפלות, בתוך הרציחות, בתוך קבלת המלקות על ידי האדונים הפריצים, ידענו את הכבוד הנמצא עצמנו, בתוך הלב, המוח, ההולם ביחד עם הלב, הפועם ביחד עם יהדם בצדקינו.

כשום כך אנו מבקשים בתחנונים ובבכי, ביום הקדוש ביותר לאומה:

אנא, תן כבוד ד' לעמך.

כי רבו היהודים שהשליכו מעליהם את הכבוד שלי וזה אותם בגלות המבושכה, אנו מבקשים שהקב"ה יכניס שיב בלבם את הגאוה ה„לאומית" שאינה לאומית כלל, אלא גאוה עצמית, על שאני הייתי, הגני ואהיה יהודי, ואין שום כוח בעולם שיוכל לה־ כנים בי את הכחש. ואת הבושה.

כי ישנם מתביישים, רבין הצלמים, ישנם מתביישים אבל אל אל תביש אותם, כי הם מסנוורים, מוכים ולוקים הם עד כדי כך, שחושבים, כפי שכבר חשבו מאתיים שנה לפניהם, כי כשלא ימצאו כאן, כשלא יהיו את עצמם, יוכלו להתבולל, ליהפך לטיפה קטנה בים הנכ־ רי בעולם. למחוק את שמם, להיעלם לחלוטין ולא יודע כי באו אל קרבו של עשיו.

אל תאשימם, אנא, כי הם אינם מורדים בך, הם אינם יודעים. כי שום אש אינה שורפת את הלוז היהודי, כי שום מים אינם שוטפים את פרצופם היהודי. לא החוטם ולא השערות השחורות, אלא את הפרצוף הפנימי.

אנא השם, תן להם שוב את הכבוד של העם היהודי. ואז — תהיה להם תקוה טובה — כי הם יזרשו אותך.

ניו יורק טיימס מבהיר:

ההתחייבויות של ארה"ב לישראל כפופות לסייגים

ההתחייבויות — באישור הקונגרס ובמסגרת מיגבלות המשאבים של ארה"ב

ניו־יורק, — כתב ה„ניו־יורק טיימס" ברנרד גוורצמן מסר מהאשינגטון, כי ההתחייבויות הסודיות האמריקאיות לישראל, במסגרת הסכם הביניים, סו־ יגנו עי כפיפות לאישור הקונגרס ומי גבלות על המשאבים של ארה"ב.

הנוסח הנוכחי של ההתחייבויות נראה פחות מחייב מאשר ישראל חשבה מלכתחילה.

ביחס לסיוע נאמר, כי ארה"ב תעשה כל מאמץ להענות, במסגרת מגבלות של משאביה, אישור הקונגרס והקצבות, לסחות ארוך, כדי לספק את צרכי הצבאיים של ישראל.

בקשר לאספקת דלק, נאמר, כי הנא יסופק רק אם ארה"ב עצמה לא תסבל מחרם נפט.

ההתחייבויות אינן כוללות שום הי יחסות להסכם ביניים עם סוריה. (עסס"א)

גולדברג: מוטב הסכם ביניים מאשר מלחמה

ניו יורק — ארתור גולדברג, מי שהיה שגריר ארה"ב באו"ם אמר כי מוטב הסכם ביניים בעניין הצי האי סיני מאשר מלחמה במזה"ת.

בהופיעו בפני מועצת בתי הכנסת של ארה"ב ציין גולדברג שהוא אישית היה מעדיף הסדר כולל, אך עם זאת „הסכם הביניים הוא הסדר האפשרי הטוב ביותר בנסיבות הקיימות".

הוא הוסיף ואמר כי יש לשבח את מצרים ואת ישראל על הסיכונים שי שתי המדינות מקבלות על עצמן וי הוסיף כי גם הנשיא פורד ושר החוץ קיסינג'ר קיבלו על עצמם סיכונים. (יופ"י)

חשש ל־4000 הרוגים בתורכיה

ליצה, תורכיה, יום ה' — הנשיא שמספר ההרוגים ברעידה הארמה אשר פקדה את תורכיה עלול להגיע לארבעת אלפים.

„מספר ההרוגים הגיע ל־4 אלפים" [illegible] 2,500. (יופ"י ע"ר)

مكتبة الأمل

הרב שמחה אלברג, ניו־יורק

התחדשות על ידי תשובה

לשבת תשובה

התשובה — הפרלודיה לבריאת העולם, האוברטורה ליצירה החד־פעמית: עולם, היסוד לכל יהדות ה' קיום של הבל והלואה — היא אוטו־סיתצמית בתפקידה הכל־מושגי; יחידה במשלמותה המיטאפיזית ובעלת ריבוי גונים בדרכי השפעתה העמוקה, בגם בעצם הופעתה, לפת בעשתה יסוד מוסד בקיום כולו.

עוד בטרם כל, בהיות ה„עולם" מציאות־ברא החולית, תהו ובהו, כבר היתה מדת ה„תשובה" יסוד איתן, אשר עליו עתיד העולם להיבנות. עוד לפני שנתגבשה לקוסמוס צורה כלשהי, עוד בטרם נברא האדם החוטא, אשר טעם מן עץ הדעת; כאשר עדיין לא הכתים אנוש את צלמו האלקי באות קין — כבר אז השפיע כוחה הפוטנציאלי של מדת התשובה. אמורת, לא היה מגיע אף פעם תהליך ה„בראשית ברא" של העולם ושל המין האנושי.

„תשובה קדמה לעולם" (בראשית רבה, פ"א). תפיסת התשובה היתה כשהו חיוני, הכרח אבסולוטי, תנאי יסודי מוקדם ואמצעי־אבטחה מפני החולין, באין תשובה היה העולם צפוי בכל רגע לחזור לתהו ובהו. רק על אשיות התשובה הבסיסית הוחל ב„בראשית ברא" ונברא העולם אשר לא יחרב כליל, על אף בכל החוטאים הכבדים ביותר.

כקטן שנולד

התשובה היא נעלה יותר מכל המושגים החוקים, עמוקה יותר מכל תפיסה אידיאלית ובהולם חיונית יותר מכל גורם אחר. מדוע? — משום שהיא מכילה את כח הטרנספורמציה המסוגלת להפוך את האדם ליצור חדש. את התשובה אין מחיים אפילו לא עם הרבה מצוות בעלמא. ודוקא היא מלשמש אמצעי רוחני בלבד, העשוי למלא את האדם. מ„בירא עמיקתא" להעלות ל„איגרא רמא". הרבה יתר מזה: גדלות התשובה, השפעתה הכוחה הטוטאלי, נעוצים יותר בעצמותה המיטאפיזית, המכילה את גרעיני ההתחדשות ולידתו מחדש של האדם.

אין התשובה מתקינה טלאים רוחניים על גופו של האדם החוטא, כי אם מלבישתו לבוש חדש לגמרי. בעל תשובה הוא כקטן שנולד. האדם של אתמול, עטוס בעבירות, מגואל בחטאיו, נעלם בדרגה מן האופק ותחתיו נולד בו אדם חדש בעל נשמה מזוככת. התשובה לא בלבד מתקנת את האדם מישראל, אלא י ו צ ר ת מחדש את היהודי. זהו יצירה מחודשת של האדם. כל יהודי לאחר שבו הריהו כיצור חדש, כמי שנולד אך זה עתה, נקי ומטוהר מכל אשמה ועון.

יהודי בעל־תשובה של היום, אין לו דבר ולא חצי דבר עם אותו יהודי בעל עבירה של אמש. הלה זר לו לחלוטין. זה יהודי לחוד וזה יהודי לחוד. היהודי של אמש היה זקן וכסיל, ויהודי של היום — צעיר וחכם. כך הבין הרמב"ם את משמעותה העצומה של מדת התשובה: „מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה לפי כחו ומתרחק מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר א נ י א ח ר (ואינו אותו האיש שעשה אותן המעשים)" (הלכות תשובה פ"ב, הלכה ב'). הרמב"ם מגדיר ברורות: „ו א י נ ו א ו ת ו ה א י ש". בעל תשובה הוא אדם אחר לחלוטין. ברגע שחזר בתשובה כאילו נולד מחדש.

כנגד כל המצוות

מעניין: תשובה, יסוד בסיסי כל־כך, תנאי בקיום האדם והבריאה כולה — ובכל זאת לא זכתה למסכת משלה, כדרך שהוקדשו מסכתות למצוות בודדות אחרות. אפילו ב„שלחן ערוך" של מערכת חוקי הרב־גוניים לא נכללה מצוה קרדינאלית כמו „תשובה" על מלוא סיבוכיה והסתעפויותיה ההלכותיים ועל יופי תפארתה הפילוסופי (וראה בפירוש רמב"ן לפרשת וילך. פסוק „כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום", שהוא מגדיר את מדת התשובה כמצוה מן המנין).

ישנו הבדל עצום בין שאר מצוות למצוה זו של תשובה. כל הלכה, כל דין, מכוונים אל האדם הקיים, המצוה פונה אל האדם, שימלא בקפדנות את המוטל עליו, שלא יסטה כחוט השערה. אפילו מנהג יהודי שנתקדש במסורת וכמו כן שיעשה לעצמו גדרים וסייגים — והנו לא, המצוות באות אל האדם בדרישות ולא בטענות. הדרישה היא שהוא נושא בעול.

לא כן היא שפת התשובה. מה הרצון בתשובה? שהאדם יהפך לאיש אחר. אין התשובה מכירה באדם של היום, כי על כן נמלכך בחטאים. דבר התשובה מפורש ומבורר: תוקע עומס החטאים אין לך, אדם, שום זכות־קיום, דין בשמך נחרץ לבליון — וכדי להציל את עצמך עליך להיוולד מחדש, להתהפך לאדם אחר, ואיך עושים זאת? בתשובה!

הלכות התשובה נשואות, איפוא, אופי שונה לחלוטין ואין להשוותן במדרגה אחת עם מצוות אחרות, גם לא עם הנעלות שבהן. אין ערוך לחשיבות כל מצוה, אם גם היא מצוה קלה, לפעמים. עלול האדם להציל את כל העולם מאבדון מכוחה של מצוה אחת יחידה. וכן חס־ושלום להיפך: וחיבות מצוה קלה אחת עלולה לגרום לחורבן עם שלם. עם זאת אין למדוד את התשובה באמת המדה של שאר מצוות, אפילו לא של המה"ה שבכולן. מה טעם? מפני שכל מצוה — כפי שמלמדת תורת החן — מוסבת היא באבר מיוחד שבגוף האדם. הלא באין היוה רוחנית, שמספיקים מן המצוות, מתנות האבר ומאבד את עצסיתו הפיסית. רמ"ח מצוות עשה מכוונות את רמ"ח האברים שבגוף. לכל מצוה בפני עצמה יש משימה להחדיר חיות באבר מרמ"ח האברים של האורגניזם האנושי (ראה „נפש החיים" להגר"ח מואלוז'ין זצ"ל). אדם שהחסיר לקיים מצוה מסויימת, סובל מזה האבר בגופו שכרגיל מושך את יניקתו ממצוה זו. ואילו התשובה יוצקת סיפוח של חיים לא בלבד בחלק מסוים של הגויה, אלא היא מולידה מחדש אדם שלם. התשובה יוצקת חיות רעננה ואת כביכול נולד אדם חדש, יצור נברא.

הדרך לתשובה תורה

מהו נתיב האושר, המוליך את האדם אל שביל הזהב של מדת התשובה? באלו משעולים על האדם לפנות, בכדי להגיע עד לשערי ההוד של היכל התשובה האמיתית? וכי בנקל מסוגל האדם לשרוף את כל בשרירו של אמש ולכתוב חושים במקומם? מה הם הכוחות שעליו להפעיל בקרבו, כדי להגדל כליל מקיום ולהתקומת מחדש? איך חכמים ברגע לבעל תשובה ומשיגים דרגה עילאה המעמידה בצל אפילו צדיקי־אמת: „במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד" (ברכות, ל"ד ע"ב).

הדרך המוליכה לתשובה — כותב האר"י הקדוש — היא התורה, ללמוד תורה, לעסוק ולהרהר בדברי תורה תמיד. התורה מכניס בנקל את האדם אל עולם התשובה. אמת, גם שאר מצוות ומעשים טובים מקילות, מסייעות לו לאדם להיחלץ מן הבוץ; מרשכות את החוטא מן הזוהם ומכניסות אותו לעולם טוב יותר, עולם מלא אור. אך שום אמצעי לא יורד את התקרבותו לשערי תשובה כמו התורה. מדוע? במה נעלה היא מכל המצוות האחרות? אין זאת אלא מפני שגם התורה, כדוגמת התשובה, גוררת בכנפיה את סגולת ההתחדשות, החייאת הנפש, התפעמות הנשמה עד כדי אקסטזה. כרבות תורה מרבה התחדשות — בראשית שיש בה מסוד היצירה, עד שהיא יצירת אדם חדש.

מה פשר עילאיות התורה ביחס לכל המצוות? הלא אף כי המצוות המעשיות, קיומן והגשמתן, מהוות יסוד ראשי בהשקפת היהדות; ואם כי המצוות, במלוא העמקות של תוכנן, מחייבות באורח אבליגטורי את היהודי כיבים — מכל מקום לא זכו למעמד כה רם ונישא כדוגמת התורה. „כל חפציך לא ישוו בה, אפילו חפצי שמים" (ירושלמי, פאה, פ"א). מיהו המסוגל להעריך את כח ההשפעה של מצוה בודדת, אפילו כשנעשתה על־ידי יחיד מישראל, ואשר אפשר לכונן באמצעותה שני עולמות — ובכל־זאת אמרו חז"ל: „לא ישוו בה". התורה עילאית פי כמה. „לא ניתנו מצוות אלא לצרף את הבריות" — המצוות מזככות את אופיו של האדם ומקדשות את טבעו, משרשות מתוכו את „יצר לב האדם" ומהפכות את היצור האנושי למהות של קודש. ואם יש למצוות כח מיטאפיזי כה עצום, מהו הכח האדיר עוד יותר שמכילה תורתנו הקדושה?

הבדל גדול מאד מפריד בין שני הכוחות. המצוות מבצבצות את צורתו הרוחנית של האדם, ממלאות בתוכן אידיאלי את חייו היומיומים, מרסנות את האינסטינקטים האנושיים הנתונים לגירוי תמיד, ממיתות את מצוקותיו הגופניות ומגבילות את השאיפה החומרית שלו. ואילו כח התורה חזק מכח זה פי כמה, כפי שהתורה י ו צ ר ת את האדם עצמו.

כל אימת שיהודי מקיים מצוה מן המצוות, הריהו מתעלה מכוחה, למדרגה עילאה. הדבר תלוי באיזו מדה של כוונה טהורה ובכמה קדושה, נשמה ולב עשאה. ברם, אפילו כאשר קיים את המצוות בשלימותן ממש עדיין אותו בן־אדם. בכח המצוה מתנשא האדם יותר ויותר בכל פעם, לעילא ולעילא, גבוה מעל גבוה. אך עם זאת הוא נשאר אותה אישיות אטבעית. ואילו התורה מנצבת בין האדם בריאה חדשה, יצור חדש לחלוטין. האדם של אתמול אינו מורהה עם האדם של היום. אחר הוא, נולד מחדש, אך זה עתה הגיע ובא לעולמנו. מבלי שמץ של שייכות לאדם של אתמול. איש התורה של היום, כי שהתורה נעשתה אידיאל החיים שלו, נולד מחדש ממש בעצם היום ההוא. גלויות על־טבעית להחליף איש אחר באיש חדש מכילה תורתנו הקדושה בלבד. „ו ה י י ת ם לי סגולה" — מפרש בעל „שפת אמת": התורה מחדשת הוויה מחודשת, יצירה חדשה (וראה עוד ב„תפארת ישראל" למהר"ל מפראג).

למעלה מן הטבע

מדת התשובה — למדנו עוד בתורת החן — היא „למעלה מעולם החן" — היא „למעלה מעולם הטבע". הדרך לתשובה אמיתית איננה קלה. לצורך תשובה כזאת נדרשים מאמצים על־אנושיים וכוחות־על־טבעיים, בכדי להתנער כליל מן העולם החוטא של אמש ולהשתחרר באין שיור מכל האינסטינקטים השפלים, המשעבדים את הרוחניות.

אם תשובה היא „למעלה מעולם הטבע", איך אפשר לדרוש מכל בשר ודם פשוט כי יצא במאבק מר נגד עוצמת הטבע, הלופתו בחוזקה את האדם במעגל קסמים? וכי זוטרתא: אומרים לו לאדם החלש „ושבת עד ה' אלקיך" — צא ונתץ לשברירים את כל הטבע, השתחרר מן אזיקי מבעותך, הכובלת אותך בחושי ברזל; התנשא מעל ומעבר למסגרת הטבע, הגבה עוף בכנפי־נשר לעילא, מלוך על הטבע, הכנע אותו תחתיך והיה מלך על עצמך! כדברים האלה דורשים בן אנוש חלש ודל אונים, קרוץ מחומר, אובד דרך מבקשים להפוך את ילד התאוה והצמאון הבשרי הנצחי לבן־מלך, למלך, על מי? על עצמו!

ומה קשה, כמעט למעלה מכח אנושי, להיות האדם מושל על עצמו. קל לשלוט במיליוני בני אדם, למלוך על צרים ומדינות למכביר. אך אין לתאר את הקושי העצום שהוא ביד האדם שליטה על עצמו. אדם שמסוגל לפקח על עצמו ולבקר את עצמו, הלא הוא אדם למופת, אבטיפוס של בחיר היצירה. וכמה מאמצים רוחניים דרושים לו לאדם, בכדי שתהא בידו היכולה לפקח על עצמו!!

(החלק השני של המאמר — בגליון עריכ)

ל. בן דב

כמה מילים על איכות החיים

בבית משותף, בסמכה שלה וחביבה קם לו שכן ומחליט לפתוח את ההדסט הספורטיבית של בנו הצעיר, על חשבון השכנים כמובן. הוא מתקין סל למשחק הכדורסל על קיר החוית של מרפסתו והסמטה החביבה משנה פניה. כל נערי השכונה מקרוב ומרחוק נהרים אל הכדורסל, כי יצא שמעו למרחקים. אשה תמצא בעיר הגדולה פינה כה שקטה, אסורה למעבר מכוניות בה יוכל הנער לפתח את חלומותיו הספורטיביים? ואם מישהו סובל מפיתוח האמביציות האלו, למי זה אכפת? הכי הדוהל על הגובה! מהשכם בבוקר עד צאת הכוכבים מקפץ הכדור על עצבי השכנים. טרח... טרח... טרח... בכל שעה משעות היום מתגודדת חבורה רועשת של ששה נערים לפחות סביב הסל. בשבת ובחול, מי שרוצה לחטוף תנומה או לנוח בצהרי היום מן החום הכבד, אינו מצליח. כי הכדור והצעקות המשחקים מטריד אותו מן המנוחה. תינוקות של דיירי הרחוב נישאים אל ארץ החלומות בשקולו המונוטוני של הכדור ונחבט במדרכה מלווה אותם, אם הם מצליחים בכלל להרדם.

מנסים לדבר על ליבו של אבי הנער היזום בצדיעות ובשפה קשה גם יחד. מנסים להסביר לו שההתחשבות ברשות הזולת חשובה לחינוך לא פחות, אולי אפילו יותר מהגברת הספורטיבית המפוקפקת של דור העתיד, אך דבר אל העצים ואל האבנים. יודעי חוק בין הדיירים מרצים באריכות כי התקנת הסל על קיר החוית שהוא קיר חיצוני של הבנין מהווה עבירה מפורשת על חוק הבתים המשותפים. שכן קירותיו החיצוניים של הבית הם קנינם המשותף של כלל ציבור הדיירים ואי אפשר לאיש מהם להתקין עליהם מתקנים כל שהם בלי לקבל את רשותם של כל בעלי הרכוש הנוגעים בדבר. זו בודאי איננה נתונה לו, אך האב הסורר ממשיך ללהוט את מלחמת הסל. החוק ויחסי שכנים טובים אינם נוגעים לו.

סמוך לזירת הכדורסל הכפיה מתגורר זוג של עולים אמריקאים, שניהם אנשים באים בימים וחולים. באו להיות את זקנתם המתקלטת בארץ הקודש ובמקום המנוחה והשלוה שהפש הפכו לקרבנות הסבילים ומורטי העצבים של שכנם ה„ספורטיבי". הם רכשו את הדירה הזו דוקא, הרבה בשל שלוותה של הסמטה, וצעה במקום המכוניות מתן בקשו הפלט הם מאזינים שתים עשרה — ארבע עשרה שעות ביממה להבטותיו המרבונות של הכדור ולשאגות ה„חברמניה" הקולנית מאד של דור העתיד. בשלשת הבתים המשקיפים אל הסמטה תינוקות וילדים ואלו זקוקים לכמה וכמה שעות שינה במשך היום. השינה בתוצה להם אולי באופן תאורטי כי הכדור מורט עצבים גם של תינוק בן־יומו. הילדים עצבניים, האמהות עצבניות עוד יותר, סל הכדורסל בפעולה והאב עומד לו לכנגד.

גם ברגע כתיבת המאמר הזה אני שומע את קול החבטות. טרח... טרח. טרח... לא סיפרתי לך את סיפורו של הכדור כדי לטכס עצה מה לעשות באב הסורר, כי החוק אחרי הכל עומד לצידם של הדיירים וכם אם כהנותו טוחנות לאט, הן עובדות. חזקה על השכנים שבמר יאושם יפנו לעזרת החוק. אבל אני שואל: מדוע אנו באים לתבוע ערכים מן הנוער אם כך כתהכים אותנו מדוע אנו מתמרמרים על חוסר ההתחשבות בזולת של הישראלי המבוגר, אם משחר ילדותו מראים לו הוריו דוגמה אישית כי חוסר ההתחשבות הוא הערך העליון, וכי הרגליים הדורכות על יבלות הזולת והמרפקים הדוחפים ונדחפים ללא הרף הם האברים החשובים ביותר בגופו של האדם?

חינוך לערכים, חינוך למוסר לכבוד האדם, אינם תוצאה של נאומים המדברים גבוהה גבוהה. אבי אבות החינוך הטוב מתבטא בדוגמה האישית הנבונה ונו מורכבת מן הפכים הקטנים של חיי היום יום.

הנהגים הלא אדיבים ביותר בעולם, גסות בדיבור ובהופעה כדי להרגיז, גסות בהתנהגות ובזז לערכי תורת חיים הם תוצאה של החינוך בבית, שאלפי שנות מלל במסגרת של „תודעה יהודית" או „שעת מחנך" לא יצליחו לעקור את השפעתו השלילית.

לכן אודה ואתודה כי כשאני שומע על פעולות של גוף כמו „ומרצאה לארץ ישראל יפה" אני מחייך בלגלוג. האם פעולות של אישים נכבדים ואיסטטיים ככל שיהיו, ותקציב תפוח ותופח יוכלו באמת להפוך את ארץ ישראל ליפה ואת החיים בה לנעימים? האם הם מסוגלים לעשות משהו פרט לחלוקת אדניות ותכנון חדיש ואסתטי של דוכני מפעל הפיס? האם ארץ־ישראל יכולה להיות יפה באמת ללא חינוך יפה? ומי נותן את החנוך. יותר מביהו"ס מעצב בית ההורים את דמותו של הילד המבוגר בעתיד. הדוגמה האישית שלהם תקבע את צורת התנהגותו של צאצאם הלומד על דרך החיקוי ודוגמא זו לצערנו עלובה מאד אצל רוב הציבור בארץ.

הישראלי מלכלך, הישראלי גם בהתנהגותו הוא לא אדיב ודוחף לא מפני שהוא חושב שהלכלוך טוב, לא מפני שהוא משוכנע כי הדחיפות מוסיפות לנו בריאות. לפני שנות דור אמנם היו הילוגים שהפכו את הגסות והתוספות לערך בפני עצמו. התוספות הצבריה היה מצלה משובחת במיוחד. היום כשנוכחו לדעת שאפילו בין הגויים איש איננו מעריך מידה זו אלא להיפך, התפכחו גם האידיאולוגים הזולוניים מן ההוספה לחוסר אדיבות לשמה, בסמכה של בנות. שאל כל עובר אורח ויוסיף לך באריכות על קווים שבבקיה, על הקלה שבאדיבות ועל שהוא משבח באותו בדוגמאות אדיבות מן המקובל בחו"ל ששמע או ראה בכו עיניו.

אם יכנן כוונות טובות מדוע אין אנו רואים את תוצאותיהן? מפני שלא הנוער ולא הוריו אינם יודעים דרך ארץ מהי. מפני שלא שמעו מעולם ולא תגנכו מעולם על ברכי תפיסת החיים של „דרך ארץ קדמה לתורה". אינם יודעים לא תורה ולא דרך ארץ. המסתך הרוחני של ההורים רוא אפס, הדוגמה שהם נותנים היא פחות מאפס והתוצאה גרועה עוד יותר. לא „הדרת פני זקן" לא כיבוד הורים, ודי לשכוח קילותיו הרמים והלא עדינים של דו שיח אופייני בין הורים לילדיהם ברחוב הישראלי כדי שהאוזנים תצרבנה מבושה. מדוע נתפלא על תוצאת החינוך הזה?

השבוע נסעתי בצהרי היום באוטובוס תל־אביבי טיפוסי, דחוס באנשים דחוס באוירה ומחניק. צער האוטובוס בתחנה והתור ארוך כמו הגלות. לפתע צצה מאי שם אשה צעירה וילדה בן השש מסתרך בעקבותיה. בלי שטרחה להציץ בתור טפסה במהירות במדרגות הדלת האחורית היא וילדה. השניים נראו בריאים וחסונים, לא היתה שום סיבה תיכנית בולטת להבדילם משאר בני אדם נורמליים המתינים בתור להוציא החוצפה הבריאה של האם הצעירה. „גברת מדוע אינך מתכה בתור כמו כולנו" הציו מישהו ספק לשאול ספק להעיר. לפני שסיים את המשפט כבר התנהם, כי הגברת המכבדה פתחה כנגדו באלות ובביטויים שאי אפשר להעלותם על הכתב. הילד שמע כל זאת ושתק. גם אם לא הגיב בחוגי שעמיק מאד רושם החינוך בדוגמה אישית שטורתא אמו להעניק לו.

הוא כמו בנו של שכני, וכמו ילדים רבים אחרים גדלו להיות ישראליים לא מתחשבים, לא אדיבים ומתפצים כבו כולם. וכשאתה שומע את ההורים מדוע התפלא אם הדור הבא עוד יצלח עליהם ולא לטובה!

הרב י. מילשטיין

בין דור לדור

— מאמר שני —

אחת הבעיות החמורות ביותר המתיצבות בעת לפני היהדות הדתית היא: כיצד תיראה המדינה שאנו גרים בה, אחרי עשר שנים או אפילו פחות מזה.

דמותה של המדינה היהודית בשתנותה מן הקצה אל הקצה במשך עשרים וחמש שנות קיומה. אולי אנחנו, שגרים בה כל השנים הללו, אינם ברברים היטב את השינוי המבהיל שחל בה, במהותה, בפרצופה, בהרכב האוכלוסיה ובדמותה. הירגלנו לחילול שבת, למרבית הכאב, הירגלנו כבר להתנבלויות שהתבעו על הדת ועל שומרי הדת, לצבאמים ולחיקת רגלי היהדות הדתית בכל־לבבי־שלבים עד ללא השאיר שריד — כמעט. אני אמנם מפחדים להביט אחורנית, שמא נקבל סחרחורת, כאשר נראה מה עשו צמגו, עם המסורת היהודית, עם בתי הדין והלכה היהודית. ומשום כך אנו מתהלכים בעינים עצומות, כדי שלא לראות את הנבשה.

אבל התיר, ובעיקר — הפעולה ההרש עומדים נדהמים, פעורי פה, בסולי דיבור, ממה שמתגלה לנגד עיניהם, אולי אנו כמעטים בערכם של המכתבים למערכות העתונים, אולם כדאי היה לפרסם בספר ולהפיצו בין האוכלוסיא בארץ, כדי שתקבל תמונה על המחשבות העוברות בראשי האורחים התיירים והעולים החדשים. המכתבים מגלים את התדהמה של אנשים הבאים לכאן והנה חלומם היפה שחלמו במשך שנים רבות בהיותם בחוץ לארץ, גרים בין גוים, בהיותם כלואים בבתי סוהר או בסיביר, וחלמו על עלייתם לארץ ישראל, כלומר, לארץ יהודית, והם הרי מכירים את היהודים בארצות הגולה, וההתגוה הכתגלית לעיניהם כה מחרידה אותם, עד שאין הם מוצאים כלים ומבינים במכתביהם רק מקצת מהרגשתם האיומה.

„האומנם, כותב עולה חדש — כל אלה הם יהודים? האנסים, השודדים הרמאים, המזייפים ללא בושה — האם כל אלה אמנם יהודים הם? אבוי ל־גי!"

מכתבים כאלה מתפרסמים לאחותיהם בכל העתונות. אבל רבי המדינה אינם קוראים מכתבים, אין להם זמן לזה: והבל, כי ההם משתקפת ההרגשה האמיתית של „האורח לרגע רואה כל פגע". ואנו כבר הרגלנו לרדיפות המחרידות הללו. כמעט יום־יום שבע פעם שבע ביום מעשי שוד.

מה יהיה בעוד עשר שנים?

יותר על כן, אם עכשיו, כאשר המצב הבטחוני קשה מאוד, המצב הכלכלי קשה עוד יותר — המצב הוא כך, החברה מתפוררת, כל אחד דואג רק לעצמו והמדינה והרבלה אינם תופסים אצלו שום מקום, כשכל מפלגה רואה רק את עצמה וכל שר דואג רק לבשררדו, אנשים — רק מטרה אחת להם: להרבות בכסף, לצאת לחו"ל, לרכוש עוד יותר דברי מותרות, להפקר ולהשתולל עוד יותר, להידבק יותר ויותר ליצר הרע.

עכשיו כשהפחד מפני היום הבא עומד לנגד עיני כל יהודי בארץ. כיצד יראו פני הדברים לאחר שאיה"ש יכתב ויחתם הסדר הביניים ואחר כך, אולי נזכה גם לשלום, קטוע או זמני, אבל לפחות רגיעה לבשך זמן ארוך יותר?

עכשיו, כשכולם נתונים ראשם ורובם בבעיות הקשות המטלטלות את ספינת המדינה בים הסוער, נמצאים אנשים רבים המתפנים לנגח את היהדות הדתית, המבקשים את חיסולה, חלילה, המנצלים כל הזדמנות כדי להשחיר את פניה, ותהונים מסויימים ניתנים להם מקום מכובד, כדי לבזות את תורת ישראל, את הרבנים ואת הרבנות, כדי לקעקע את סמכויותיהם המצומצמות גם בלאו הכי של בתי הדין. חושבים יום־יום איזה אבר ניתן היום לחתוך מגופה של היהדות הדתית, איזו הלכה ניתן להוציא מן הארץ, אם אלה נשואין אזרחיים, עניני כשרות, הלכות הנוגעות לאישות שהן היסוד לחיים יהודיים.

מה יהיה בעוד עשר שנים? מה יהיה כאשר ישרור השלום בארצנו, איה"ש, כאשר המהות הללו, המהפשים כל עילה מבוססת או בלתי מבוססת, כדי לבטל הלכה עקרונית של היהדות, וכל בר־בי־רב כזה, וכל מחלל שם שמים כזה, וכל קל־דעת ובעל תאוה כזה; ישתחרר כולו כדי לחשוב מחשבות כיצד לנגח את היהדות הדתית, כיצד להכשיל אותה, כיצד להשחיר את פניה.

האם אנו מודעים למצב הזה?

אין אנו יודעים את שיטה ודיגם של המנהיגים החדשים, של הדור „אשר לא ידע את יוסף". שהנא בחכמת ידך נקי". כעת הם עסוקים למעלה ראש בבעיות הבטחון, הכלכלה, המפלגות והכהמה, ואם הם מטפלים באחת הבעיות הנוגעות על הפרק על ידי המהרסים והמהריבים מבית, הרי זה רק דרך־אגב, כפתרון ארעי כדי לצאת ידי חובה, ואין להם לא הזמן ולא הרצון ואף לא המוח, להתעמק בבעיות אלה, לחפש את הצדק אי לפתח את היושר, לבדוק מה אמת ומה שקר בפי המהרסים המהריבים הללו, האם זה טוב בשביל העם היהודי להוציא את תורת ישראל מהחוקים או לא טוב.

בשביל המנהיגים החדשים, הסטטוס קוו חשוב יותר מאשר ליהדות הדתית, כי עליו הם מסתמכים בכל סערה שבקיצים המהרסים הללו, ללא צורך להכנס בעובי הקורה ולבדוק את הכבב לגופו. הם מתחשבים בו ככלי נשק קואליציונאלי, בשעה הנכונה: הרפו נא לצת־צחה, אין לנו זמן לחשוב על כך כעת, כאשר הכל על מקומו יבוא בשלום, עם השלום, כי אז — —

ומה יהיה אז?

האם מנהיגי היהדות האורדית גותנים את דעתם לשאלה זו?

בלומר, כי יכתב את השורה הראשונה על התוף המכי זה של הדור החדש, האם ה„איהבותו" למינוזן, המיאבים או האיבנים למינוזם, הם יקפצו מיד ביום הראשון ויבנו לרשום את מה שהם בבקשים — הוצאת התורה והלכותיה מן המדינה ולתיתן בצד וכל הרוצה יבוא וטול.

אי אנחנו:

כי ההתנקשות תבוא ללא ספק, הם, ה„אהר"ים מבקשים אותה, תרים אחריה, מחפשים הזדמנות כיצד לצאת למאבק הרש, אולם יותר, נגחני יותר, ועדיין לא ידוע לנו, כיצד יגיב הדור החדש של המנהיגים, האם ירצו להתעמק בביאור בס"גיא זו הנקראת „יהדות" ואשר הוא זר לה לחלוטין או ברובו הכבריה, להתעמק וללמוד באובייקטיביות, כדי לדעת את המקור השורשי ביותר, כדי לראות עד היכן מגיעים השורשים של תורת ישראל, מה יהיה מצב האומה כאשר תנותק מן השורשים, ללמוד את הבעיה, עד כמה שאפשר, עד הוצאה, לשאול, להציג את הבעיות ואת הקצבורה־בצירות שריצו רגלו כעשב השדה — ולהחליט.

או אולי לא ירצו להיכנס לעצימות עם חבריהם לקיבוץ או לאוניברסיטה או לפיקוד בצבא, יתכן ויאמרו לעצמם, מכיון שאינם מכירים את החומר שעליו דנים, מה לנו ולצרה הזאת, סוף סוף יותר קל להיות יהודי לא מאמין (חלילה), למה לנו להתערב בדבר, ישתקו נא הנערים לפנינו. ומי שירבה בקילות לבחירות, מי שירים את קילו יותר הוא יגבר.

האם יהיה המצב כמו אז, בימי משה: והיה כאשר ירים משה את ידו — וגבר ישראל, וכאשר ירד משה ידו — וגבר — — ?

מי יהיו אלה שידעו להרים את הידיים לניכוח האומה כולה, שכולם, מקטנם ועד גדולם יראו את הידים הברומה, וכאשר יראו הלוחמים את הידים — יגברו על שנאת הדת, על השנאה ההתהביאל המפעפעת בקרב רב שעלה לארץ?

כי, כידוע, העמלקיות שמה אנו מצווים להילחם בה עד חרמה, איננה המלחמה הגשמית, אלא הספקנות שהעמלקיות מגבירה אצל חלשי הדעת. נאמר: „היש ה' בקרבנו אם אין — מיד — ויבוא עמלק".

משום כך נצטוינו באחת הזכירות „זכור" ועדיין אין זה מספיק, אלא „אל תשכח"! ציווי על ציווי וציווי בתוך ציווי, למחות את הספקנות בקרבנו. חלילה להעלות על הדעת היש ה' בקרבנו אם אין. זה חורבן העם.

לפיכך הוא משה צריך להרים את ידיו, וכי ידיו של משה עושות מלחמה וכו', אלא על הלוחמים לצאת לקרב, כדי שלא רק הם, אלא כל האומה תהיה צריכה אליהם ותדע נאמנה, ללא כל ספק, כי יש ה' בקרבנו.

כי המצב כעת הוא, לצערנו הרב, שאפילו אצל אנשים הקרוים מסורתיים, נכנסה הספקנות האכזרית הזו, זו המתבטאת בפשרנות מרחיקת לכת אלה שרגלם האחת בתוך התחום הרגל השניה — כחוץ לתחום.

כי ירים את ידיו כדי שהלוחמים, שארית הפליטה של המחנה החרדי הלוחם על קיומי שהוא קיום העם, הנמצאים עכשיו, ואחר כך, בעבורי עשר שנים, ביתר המשיחה — יראו את הידים המורמות וידעו כי הם לוחמים לא כדי לכבוש שטחים או להחזיק בשטחים, אלא למען המשך קיומו של העם היהודי כעם עצמאי מכוונה רוחנית?

יגבר ישראל!

הדור הקודם, שהולך ומתמעט וכבר נשארו כמעט רק היחידים, ידע והבין אותנו. הוא ידע כי אין המלחמה שלנו מלחמה מעמדית או מלחמה מפלגתית על כסא או שררה, הוא הכיר אותנו מכל ארבעת אורחתיה, כאשר בלחמנו נגדם, כאשר לא היה לא כסא ולא שררה, נלחמנו נגדם באותו תוקף נפש כמו היום, ללא פזילה לעבר הכסא השמן של הקואליציה וללא פזילה לעבר קול הבוחר.

כבר עכשיו, וכל שכן לאחר כמה שנים, יאמרו עלינו, וכבר אומרים זאת בפומבי היום, עדיין ללא מלחמה, כי אין אנו להמים מלחמת העם, אלא מלחמת המפלגה, כי אני רק קומץ קטן המבקש לכפות את דעתו על דעת הרוב, והרוב הזה שהם מסתמכים עליו, הוא כיום רחוק מלהיות רוב, משאל עם יוכיח ללא כל ספק, כי אין הוא רוצה בנשואין אזרחיים, כי הוא רוצה בבתי דין יותר מאשר בבתי משפט בעניני אישות ומשפחה. אבל כי עבור כמה שנים, כאשר ידינו לא הורם במלכה, ולא נתכונן לכך, ולא בהשל דור חדש משלנו, וכאשר במשך השנים הללו יצעו שיכרות התעבילות הארסית של השמאל על כל סוגיו, כל אשר בידם, כדי לנכור אותנו, כדי להוכיח לדור הצעיר, כי אין אנו אלא קומץ של משיתים נגד הכריכה, שאנו יהודים בלתיים עדיין, מתנגדי הקידמה, בוטחים לא על צה"ל וכו' וכו' דברים שאסור להזהר בהם, ואנו בגמגם, כפי שאנו מגמגמים כעת.

מה יהיה?

כאמור, איני בא אלא להעיר ונדמה לי כי הצנין התוף באוה.

המודיע ג'
ערש"ק, ז' תשרי תשל"ו

בצלאל לנדוי

פרקים בתולדות העתונות החרדית

העתונות החרדית מיסודה של תנועת המוסר

בין גדולי התורה שראו את הצורך ונקטו אמצעים להקמתה של עתונות חרדית, ייזכר שמו של רבי ישראל סלנטר אבי תנועת המוסר. אם בהוצאת המאסף התורני „תבונה", ואם ביצירת קשר עם ד"ר מ. לעהמאן עורכו של ה„איזראעליט" במאינץ להוציא לאור תוספת לעתונו בלשון הקודש בשם „הלבנון".

בסדרת מאמרינו לראשית העתונות החרדית נקדיש מקום מיוחד גם למאספים התורניים במדה שהיה בהם מדור פובליציסטי, ובכלל זה בדרך השבועון „יגדיל ואדיר" שהופיע בסלוצק בשנות תרס"ט—תרע"א בעריכת רבי איסר זלמן מלצר ורבי משה בנימין טאמאשוב, והיה לו גם מדור פובליציסטי „החלק האגדי והספרותי". במאסף זה צעדו את צעדיהם הראשונים ג'בלחי'ם רבי יחזקאל אברמסקי ורבי שלמה יוסף זוין, שכבר בימים ההם, לפני מלחמת העולם הראשונה, השתתפו בעתונות החרדית, אם בחידושי תורה, אם במאמרי ספרות ואם בהגנות פובליציסטיות לבעיות השעה.

שניהם השתתפו ב„המודיע" הפולטבי שהופיע בשנות תרע"א—תרע"ד, ואילו הרש"י זוין אף נתמנה כעורכו של העתון היומי החרדי, שנועד להופיע בוארשה בסוף תרע"ד אלא שהמלחמה העולמית הראשונה שיבשה את התוכניות.

עוד יותר לעמוד בנושא זה אולם לעניננו נציין, מכתב גלוי, שפורסם בשנת תרע"א במאסף „יגדיל תורה" בו כלולה תביעה נמרצת לעודד את הספרות והעתונות החרדית. כותב האיגרת רבי יחזקאל אברמסקי, שהיה אז אברך צעיר בעיירה איהומן, מוצא מתוכתו להעלות על הנס את „המאסף" התוסיד האמיתי מהר"י סאלאנטער, הראש והראשון שראה צורך בספרות תורנית, ועמד ותיקן אותה, ב„מכתב גלוי" שפורסם בשנה השניה להופעת המאסף מתאר הרי"י אברמסקי את עצמו „איש שאינו משכש בתנא ספרותו וצומד בקשרי מלחמה" — שהדביק לו עורך „הצפירה" נחום סוקולוב, מדברי (דלית פתחה) הדילתיות הלוחמת בדורות ההם.

לעומת ראשוני המשכילים ובראשם אברהם מאפו, שהצליחו לפרוץ פרץ ועגצו בקצות המונה בקובנה, באו מאמציו של רבי ישראל סלנטר ואחו אישי תנועת המוסר, שהיתה מכוונת בעיקרה כנגד ההשכלה, כדי להציל מבחינה רוחנית את יהודי קובנה. תוך שנים ספורות הפכה קובנה להיות מבצר ליהדות הנאמנה, וכיובל שנים מילאה קובנה את תפקידה במערכה נגד ההשכלה ובהם הלאומיות החילונית לכל צורותיה. היה זה טבעי כי בפרבר סלבודקה נוסדה הישיבה שהקימה עדרים של לומדי תורה ויראי שמים, המשיכה את קיומה עד השואה.

מתוך החירופים והגדופים שהוטחו ע"י המשכילים נגד הרי"י סלנטר, ניתן להבין את מלחמתו הנמרצת כנגדם, אך עובדה לא נודעת לכל רושמי קורותיו מאז ועד עתה היא השתלבותו של הרי"י סלנטר, בשמו המפורש, בעתון „הירח", בסאתם של „מצדיקי הרבים" הלוחמים הנמרצים ביותר כנגד ההשכלה. בעוד שיתר המשתתפים נאלצו להסתיר את זהותם והשתמשו בכינויים, בגלל עמדת השלטונות הצצאריסטים שתמכו במשכילים, וכיום קשה לנו לפענח את שמות הלוחמים הנאמנים שהתייצבו בתנאים קשים ביותר. על משמר היהדות הנאמנה מתנוסס שמו של רבי ישראל בין המשתתפים בפרי עטם במאמר „פרי עץ".

המקום המתאים למלחמה

בירור מיוחד התנהל בדבר המאבק עם החילוניים „בשעת האויב", אם כדאי לפרסם את מאמרי התגובה בעתונות החופשית, שם פורסמו דברי התוקפנות נגד הדת. הרי"י ליפשיץ שלל דרך זו והנבע ייסוד עתונות וספרות חרדית עצמאיים והוא נתמך בהשקפתו זו ע"י רבי ישראל סלנטר. רוזהיה רשאית, לא עורך ולא כרית.

אין לו חלק בהוצאה היתרה על ההכנסה ואינו דורש בעצמו מה אני בהם אף אתם בהנם", וצל כן הוא מרשה לעצמו לפנות ישירות אל הקוראים ולספר על המאסף התורני „תבונה" מיסודו של רבי ישראל סלנטר „שלא נברא לפתור שאלות תמורות המתרגשות ובאות בעולם היהדות, ולהקל גורל המורה הוראה בישראל, וכל מגמתו היתה רק להגדיל תורה ולהחבבה על בעליה".

„תבונה" היתה, כאמור, אחד המאספים התורניים הראשונים להפצת תורה ומוסר. בהקדמתו לחוברת הראשונה של „תבונה" מציין רבי ישראל: „לא אבוש לאמור קבל עם אם כי כוונתי לתועלתי אכן עמלי הוא עמל היאות היושר לשם שמים, להרים קרן התורה ולהרחיב גבולה, לבל תהיה גלמודה לכל אחד בביתו, כמאמר חז"ל „כל האוהב ללמוד בהמון לו תבואה", האיש הנלבב אשר לו חידוש ומאמר יקר רואה כי נכון הדבר להפיצו בישראל, ואין לאל ידו להקים מזימתו הנבחה — במסילה הלזו ילבטח דרכו — — ועל ידי ספר זה יתן ויפוץ בישראל וידושו בו רבים, זה בפלפלו וזה בחוקו וזה בבקיאותו והבוראה".

עם זאת אין רבי ישראל סלנטר שוכח את מטרתו העיקרית להפצת תורת המוסר „וכל מבקש דבר אמת ימצאנה לפעמים בעזיה, שכן יוקדש בו מקום נרחב לביאור, תהלוכות דרכי המידות" ולהוראת „אורח נכוחה בדרך ארץ אשר קדמה לתורה".

היה זה רק פן אחד בפעילותו הנרחבת של הרי"י סלנטר לביצור חומת היהדות, ובצדק זכה לתואר „תקיף" — בימים ההם היה פעיל הברון גינצבורג, שהתגורר בפטרבורג בירת הממלכה, במערכה להפצת ההשכלה בין יהודי רוסיה. לשבחו ייאמר שפעל להגנת היהודים הנרדפים, אך בתקופת פעילותו בהוקלת הגזרות ניסה לשדל את הרבנים שיש „לבוא לקראת המשכילים", ובפיו היו הנימוקים המקובלים „להבין לרוח הזמן" וכו'.

בהתייעצות בין רבי יצחק אלחנן מקובנה ורבי ישראל סלנטר הוחלט להסדר הזכיר מיוחד „בהשכל ודעת, לפקוח עיני תמימים", וביהוד להוכיח „לגבירים המשכילים" כי „בנוי וגמור עם היהדות הנאמנה להתנגד לכך, ולא תהא תפארתם בדרך הזה, ולא יגרמו הי"ו כליון והשמד להיהדות, כמו בארצות המערב".

רבי ישראל סלנטר שחיפש מועמד מתאים לכתיבת הזכיר נתן עיניו בהרב יעקב ליפשיץ, אך לפני כן העמיד אותו במבחן נאמנות לדרך ה'. רבי ישראל קרא לו והציע לפניו לחבר מאמר שנועד להתפרסם בעתונות החילונית, בתשובה לתקפה, שפורסמה בימים ההם בעתונות זו, נגד התלמוד ונושא כליו.

הרי"י ליפשיץ נענה לו וחיבר את המאמר הנדרש, אולם בהגישו את המאמר להרי"י סלנטר הוסיף: „בקשה אחת בפי לכבוד גאונו, אותה אבקש, להשיב איש אחר להתוכ על המאמר הזה. קשה לי מאד להמרות פי קדשו, אולם מעודי לא עשיתי דבר כזה לכתוב באותו העתון, היורה חצים ושופך בוז בלי הרף, על כל היקר הקודש במגמנו".

רבי ישראל הזר והעביר בו אולם הרי"י ליפשיץ עמד על דעתו: „קשה עלי עד מאד להשיב פני גדול הדור ריקם, אך מה אוכל לעשות כי זה נגד טבעי מעולם להדפיס מאמרים בעתון החילוני מכבוה כעמים השהם שלא יאמרו הטועים הזמן כן הזמנים כי הננו עמם ומהמתנם". ולכך הוסיף הרי"י ליפשיץ לנמק את עמדתו נגד שיגור מאמרים בעתונות החופשית. גם לשם זיכוח. הוא הדגיש כי גם אם עורכי העתונות החופשיים לא יסלפו את תוכנם על ידי תוספות והשמטות, אלא יפרסמו אותם בנוסחם המקורי, הרי „יקיפו אותם בביקורת הזדה, בליצנות ההיתולים ובכל מיני ניזול בדרכם. אברי צדק וישר יסבבו ברפש ובטיט של ליצנות היתולים ושקרים המגובים שקיפוס, וכה נראה אם נתקע יתד בצל כרחם בעתוניהם ולדור עם נחשים בכפיפה אחת".

זאת ועוד — הוסיף הרי"י ליפשיץ לטעון — כבר כתב דון יצחק אברבנאל בפירושו על דברי הנביא חגי „הן ישא איש בשר קודש וגו' ונגע בכנפו וכו' היקדש ויענו הכהנים לא, ויאמרו אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו יטמא", כי מטבע הקודש אם יגע איש בדבר קודש לא התדבק בו שום קדושה, כי הקדושה לא תקלוט ע"י מגע חיצוני כי אם מרגש פנימי, לא כן הוא הטומאה כי מטמאה גם במגע, וכה תהיה גם גודל הספרות החרדית. היא לא תטהר טמאים ולא תאצל עליהם גם קורטוב של קדושה, ובהיפך הקדושה תטמא במגע של התופשים". הוא מציין מספר תקדימים בנידון.

הוא תובע איפוא נמרצות: „צעתנו אמונה אשר בהכירים את כח הספרות ופעליו ולהשפיע על ידה לתכלית הד תוקת הדת. הנה בטרם שיברא לנו מכתבי עת כשרים ורצויים כחפץ ה' החרדים הנאמנים, שידפיסו קונטרסים קטנים כבני שתים או שלושה בגליון, ולמוכרם בזול בלי רווח, וגם פחות מהקרן, הן בעבריה והן בזארגונית ולהפיצם לרבבות, וכאלה נשיג מבוקשנו אי"ה באופן נעלה".

רק עתה הודיע לו רבי ישראל להרי"י ליפשיץ כי עליו הוטל התפקיד לחבר את הספר הנדרש, בציינו „עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, ואנכי רק בנסיונות הרביתי לראות ולהווכח אם אוכל לסמוך ולהשען על כבודו בצרכי עניני הצבור באמונה, כי אין תלמידי חכמים יושבים אלא אם יודעים כי כיסם עמהם, ורק עתה נוכחתי לדעת כי אפשר לתת בך אימון מלא, ומעתה פירש לפניו את תוכנית מלחמתו נגד פורקי העול.

במקורות יצוין כי בשנותיו הראשונות של הראי"ה קוק כרבה של יפו והמושבות פרצו ויכוחים אלה גם בארץ הקודש, באשר הלה יצא להתמודד בעתונות האנטי־דתית עם גדול הלוחמים האנטי דתיים. הרב קוק פירסם את הגבתו בנוסח המיוחד לו בעתון „השקפה" בטאון החילוניות הלוחמת ועל כך שקל לטרטופיה כשרברי החומות בעיר הקודש, שהתלקדה מסביב לעמדה שונה, השוללה ויכוחים כגון אלה „בדורכי נוצפ" עם הלוחמים האנטי דתיים, היודעים את רבונם ומתכוונים למרוד בו.

הצעה להסכם עם ה„לבנון"

הוצאת עתון עצמאי חרדי בתנאי הימים ההם היתה כמעט מן הנמנעות, ועל כן הועלתה התכנית לצרף לעתון החרדי „איזראעליט" שהופיע במאינץ בלשון הגרמנית תוספת בלשון הקודש. אף היה לכך עורך ושם כן הלוכן הוא ר' יחיאל בריל, שהוציא לאור בירושלים את „הלבנון", העתון העברי הראשון בארץ הקודש. ובגלל תהרות מדפיסים, שגרמה אהרית הלשנות, נאלץ לסגור אותו.

עורכו ר' יחיאל בריל הגר להוי"ל וחיזור אחר גורמים שיעזרו לו להחדש הופעת עתונו, וכאן עלתה ההצעה להוציא את „הלבנון" בלשון הקודש, כנספח ל„איזראעליט".

רבי ישראל סלנטר נטל חלק פעיל במו"מ עם ד"ר לעהמן עורך „איזראעליט" מתוך כוונה ש„הלבנון" יהפך לעתונה הלוחם של היהדות החרדית. ד"ר לעהמן היה נכון לכך, בתנאי שיובטחו לו אלף מנויים קבועים, דרישה שלא יכלו להבטיח אותה כראש, וכך נדחתה ההצעה. תוכניתו של הרי"י סלנטר לעידודה של העתונות החרדית נשארה איפוא בגדר תוכנית ומשאלה בלבד.

„הלבנון" לא הפך להיות שופרה של היהדות החרדית הלוחמת, אולם כמה סופרים חרדים וביניהם הרי"י ליפשיץ, ביקרו לנצל מקום בעתון זה, ובו פרסמו את מאמריהם נגד פורקי העול. אולם עורכי „הלבנון" לא הראו את העמדה העקיבית שהיתה דרושה בשעה ההיא, ועל כך עוד יודבר.

דיניץ: אין כל התחייבות ישראלית לנהל מו"מ עם סוריה

יש צורך להסביר לעם האמריקאני הצורך בסיוע לישראל

[illegible]

רפאל: גם במסגרת הסדר כולל אסור להוריד ישובים מהגולן

[illegible]

עופר: תמורת ביטול מצב מלחמה אפשר להזיז יישובים ברמה

[illegible]

שר הבטחון

אין פנינו לגרום פירוד בין הערבים

"הלחץ האמריקאני" הגיע לסיומו

[illegible]

דיין: קיסינג'ר הצליח יותר מאשר הצבא המצרי

כדאי לערבים להחזיר לעצמם שטחים באמצעותו

[illegible]

אבן בועידה הבין פרלמנטרית: ההחלטה האנטי ישראלית פגיעה בסיכויי ההסדר

לראשונה ניתן ל"משקיף" האפשרות לנאום נגד חברת הארגון

[illegible]

מטען חבלה נתגלה בחנות מכולת בי-ם

פורק מבלי לגרום כל נזק

[illegible]

מוזילים תעריפי הביטוח בסואץ

[illegible]

עתוני מצרים נגד ההתקפה של אש"פ

[illegible]

הגר"ע יוסף נגד המדברים על גיוס בני ישיבות

[illegible]

המחסור במקוואות בשכונות בירושלים נידון באסיפה

[illegible]

ישובי הגולן דנו בעתידם

[illegible]

סאדת יערוך ביקור בארה"ב ובריטניה

[illegible]

ארה"ב תפעל לביטול אמברגו הנשק לתורכיה

[illegible]

הגיע הרב שפירא מנהל מוסדות נאראל

[illegible]

1700 תלמידי ישיבות עולים בארץ

[illegible]

דרישה מישראל לפתור הבעיה הפלשתינית במאמר בעתון הרשמי של רומניה

[illegible]

ניסויי טילים רוסים ייערכו במימי בארנס

[illegible]

נהרס מבנה בלתי חוקי בירושלים

[illegible]

פגזים מלבנון לעבר נהריה

[illegible]

עובדי מדינה חוייבו להחזיר מסמכים

[illegible]

ראש ממשלת הולנד:

הולנד אינה משמשת תחנת מעבר ליהודים

א' צעיקה תובע שחרור המחבלים בהולנד

[illegible]

ילד נהרג מפגיעת סלע — בירושלים

[illegible]

פשרה בענין פיטורי עובד בתעשיה האוירית

[illegible]

תיקון טעות

במדור "במערכות ההינוך" שפורסם בעתוננו ביום שישי הוחמט לצערינו שמו של מחבר המאמר "החנוך למידות בין כסה לעשור" שהוא הרב

אברהם כהן לוין

ועם המחבר והקוראים הסליחה

המערכת

איש ירושלים

ערב יום הקדוש, כל איש מישראל מתכונן בחיל ורעדה לקראת יום המחרת, יום הדין, בו ימתיק סוד בינו לבין קונו, יעשה חשבון נפשו על העבר, מצפה ומייחל לקונו לשנה יותר טובה ועתיד יותר טוב לו, למשפחתו ולכל ישראל.

הידעת, איש ירושלים, כי עת תתעטף ותתעטר בטליתך לשפוך תפילה ותחינה — עומדות אי שם דמעותיהם של מאות ואלפים מבני ישראל, בני עירך, כיענן כבד ומנסים לעצור ולעכב מבעד תפילותיך! — אלה הן דמעות טהורות, זכות ונקיות, של אלפים מאחיך ואחיותיך המבכים את מר גורלם על אשר נסגרו בפניהם שערי הטהרה והקדושה!

האם יודע הנך, אתה הירושלמי, מה קורה מאחורי אפך, אחורי גבך, מרחק של מאות מטרים בלבד מביתך?

יושבים להם, למעלה מחמש שנים, יהודים יקרים בשכונה ירושלמית חדשה ומתפתחת, "נוה יעקב" שמה, משמיעים צעקה ומוזילים דמעה, משתדלים ומפילים תחינה ובקשה: תנו לנו מקוה טהרה! נפשות זכות ותמימות אלה — אין את נפשם במותרות ואין עיניהם בשל אחרים; אינם מבקשים מגרשי ספורט ולא דורשים מגרשי כדורגל. בקשה צנועה להם: תנו לנו האפשרות בחיים של קדושה ושל טהרה! שם במולדתם, בעמק הבכא הסובייטי, מאחורי מסך הברזל, שמרו מכל משמר על טוהר משפחתם ועל יסוד קיום העם. וכאן, במולדתם, מולדת אבות אבותיהם, ארץ געגועם ומאוויים — נסגרו בפניהם שערי הקדושה, ניצבו מולם כשערים של ברזל ושל פלדה דרכם לא יוכלו להכנס!

אין שכונה זו בודדת לנפשה. קרוב לעשר שכונות חדשות הוקמו בירושלים בשנים האחרונות, עם אוכלוסיה של עשרות אלפי נפשות — ואין להם מקוה טהרה

שנים על שנים מפטמים אותם אבות העיר בהבטחות סרק, בדברי מלל והבל אשר אין בהם ממש, מפרסמים בעתונות על איתור מגרש ועל הכנת תכניות — אבל מקוה טהרה אין!

ירושלים, עיר הקודש והמקדש! אל תתני פוגת לך ואל תדום בת עינך! שאי כפיך ועוררי את בניך להתנער מאדישותם, ולהירתם בפעולות המידיות אשר בוא תבואנה בע"ה — ובקרוב!

בברכת גמר חתימה טובה לכל בית ישראל

הועד להגנת קדשי ישראל

נ. ב.

כל המעוניין לעזור בענין הנ"ל יפנה אלינו, טל. 538544, ת"ד 6794, י-ם

פורד קיבלה אישור להקים מפעל במצרים

[illegible]

המישאלן לו האריס: רוב האמריקאים בעד הצבת טכנאים

[illegible]

הנשיא פורד יבקר בסין

[illegible]

ארגון הפועלים של אגודת ישראל
המזכירות הארצית

למנהיגי הדור חברי מועצת גדולי התורה שליט"א
לרבנים וראשי ישיבות בארעא דישראל ובגולה
למוסדות התנועה העולמית והארצית
לעסקני וחברי אגו"י וארגון הפועלים

שלוחה ברכתנו הלבבית

לגמר חתימה טובה

תהא השנה הזאת שנת התרחבות ושגשוג

לארגוננו ולכל חלקי התנועה

ברכות מזל טוב

לחברי כוללנו הנכבדים

הרב **יעקב הכהן פקשר** שליט"א
להולדת הבן

הרב **שאול אלתר** שליט"א
להולדת הבן

הרב **קלמן סמואלס** שליט"א
להולדת הבת

הרב **ברוך וינברג** שליט"א
להולדת הבן

יזכו לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

דגל ירושלים
רשת כוללים וכוללי ערב

חזן

[illegible]

مكان الأصل

על הלשון ועל הרע

(המשך מעמוד ד')

— עד שהוא כופר בעיקר!

ה ו א, זה אני האמנה והוא הם והן. זהו צבור עקר של שומרי מצוות כהלכתן, אבל השטן המוקד ביניהן הוא אשר דוחף אותם לכמה מלים עשוקות, הרי אמנם הם מדברים, רק האמת, חלילה להם מלשקר, הם מתכוונים רק לטובת האדם, לטובת כל האדם על פני האדמה, ובעיקר — לטובת האמונה היהודית.

— עד שהוא כופר בעיקר!

אי האימה הפחד שצריכה לתקוף אותנו למשמע הח"ל אלו מספרים הר־עיצה.

אנו מזכירים את ה„חפץ חיים" בכל יראת הכבוד, אנו נוהגים כל השנה מספריו, אנו מסמרים עליו בקדשים, על דרכו בקדש, אנו קוראים את פרשת חייו, את משליו ואת אימרותיו, את פירושיו לכל יום וכל שבת ומועד.

אולם משום־מה אין אנו מזכירים, כי הוא היה גאון בשמירת הלשון, כי הוא שמר על לשונו יותר מאשר על כל אבר אחר, וממנו, משמירת הלשון הוא עבר לשמירת הלב, לשמירת המות, לשמירת הרגלים והידים, ר' כל יתר האברים, ועל ידי כך הוא נעשה קודש הפך לקודש ישראל, שכל ישראל מן העולם ועד העולם העריצו אותו. השמירה על הדיבור חייבת להיות תפקידנו בשנה הבאה, כל אחד לפי יכולתו, אם הוא יתאמץ במצוה זו כפי שהוא מתאמץ בעניינים אחרים, שדרגתם איננה מגיעה לכדי־כפיתה־דה"ל, ושמירתם איננה מגיעה לאשר הרוחני וגמול בכל הצלמות הצליחו־ גים, כפי שחז"ל מבטיחים, כפי שמגיע השכר עבור שמירת הלשון כהלכתו, כי אז נדע, כי דבריו של החפץ חיים, הם הם זכרונו.

אנו חיים בתקופה איומה, שכל אימה מתבטאת דוקא בבלים, דוקא בשקרים, בלשון הרע ורכילות, שאין לך שנה במשך כל השנים שלא נשפך מה אוקינוסים של לשון הרע ורכילות, ונדמה לאדם של תקופתנו שבלעדי זה אי אפשר להיות. אנו שוחים בים מבול של לשון הרע בכל כלי התקשורת הכלליות, ואנו טובעים בים של לשון הרע רכילות השקרים לכל ליצנות — — —

האם אין עבירה אלו מעכבת ביאת המשיח, חלילה חלילה? האם אין בה בזכות זו של השמירה על הלשון — בשים התקרבות לאותם הימים הגדולים של משיח צדקנו?

ושוב אני מדגיש: לא מכוחי כתבתי את המלים הקשות הללו, ולא כבאתי אף קיטצא ממה שיש לומר בעניין זה, אבל החוברת הקטנה שהוציאו אותם אנשים שאינני מכירים, שלא הודיעו על כך בשער החוברת הקטנה, היא אשר דחפה אותי להגיב הש־ רות, לכבוד ים תורה, לכבוד ימות המשיח, לכבוד אותו גאון וצדיק שזכיתי לראותו בלבד מבלי להבין מלה אחת מדבריו הקדושים.

אבל „דמותו הקיטבה נראות לי — נראית עד היום הזה.

הרב י. מילשטיין

פסקי הלכה מהמאה הי"ח על חובת העליה לארץ ישראל

פורסם מחקר על פס"ד של חכמי מרוקו ויחסם לעליה לארץ

ועמיים במאתיים ושלושים ומעות הכהנית גרמו קשיים לעליה לארץ ישראל, לא רק בימינו, אלא במשך דורות רבים היה נושא לדיונים הלכתיים בין מנהיגי היהדות בתוך תקופות.

פרטים מעניינים בתחום זה פירסם בימים אלה החוקר ד"ר אליעזר בשן באוניברסיטת בר־אילן, אשר חקר את יחסם של חכמי מרוקו לחובת העליה לארץ ישראל במאות הי"ח והי"ט. המחקר התפרסם בקובץ "ותיקין", שיצא ע"י מכון ויבלין לחקר תולדות הישוב היהודי בארץ ישראל של אוניברסיטת בר אילן.

ד"ר בשן מביא במחקרו את תשובת החכם רבי יעקב אבן צור, שהי' ממרוקו מסוף המאה הי"ח ובתחילת המאה הי"ט, אשר נשאל על מקרה בו האיש רוצה לעלות לישראל והאשה סירבה. הוא פסק יחד עם רבי יהודה בן עטר ורבי שלום אדרעי, שיש להשפיע על האשה שתתרצה לעלות עמו והיא אם לא יעלה, ישלם לה כתובתה. יתר על כן, אם אין לו כל הסכום הדרוש לתשלום כתובתה ייטול ה־ בעל לו להוצאות הדרך והשאר יתן לה ויתחייב על הסכום החסר.

רבי משה טולדנו מן העיר סאפי במרוקו קבע לעומת זאת, כי סכנת דרכים דוחה החובה לעלות לארץ ישראל. פסק שונה כתב ר' שאול ישועה אבוטבול, שהיה דיין בעיר צפרו (1739־1809), לדבריו אין סכנה זו מבטלת מצוות עליה לארץ ישראל ו־ אשה המסרבת לעלות עם בעלה מפסידה את כתובתה.

חכמי מרוקו נשאלו גם על מקרה השוה: אם יכולה האשה לכפות על בעלה לעלות עמה לארץ ישראל ואם הוא מסרב, האם היא יכולה לקחת עמה את ילדיה? רבי רפאל משה אל־ בז, שגם הוא היה דיין בצפרו (1823־1896) פסק יחד עם רבי מתתיה בן זכרי ורבי יקותיאל אלבז, שאם רצון האם לעלות עם בניה לארץ ישראל, היא רשאית לעשות זאת למרות סרוב בעלה. פסק דין זה קבע, שרק באשר טובת הבנים יוצאת ניזוקה מכך, אין לתת להם לעלות עם אמם.

חשיבות העליה לארץ ישראל היתה כה גדולה בעיני חכמי מרוקו שאף התירו למכור ספר תורה למימון הוצ־ אות הדרך, בניגוד לפסק הלכה ה־ מקובל בעניין זה. כך פסק רבי רפאל בירדוגו ממכנאס (1744־1821) בספרו "תורות אמת": "העולם נהגו למוכ־ רה, כדי לילך לארץ ישראל ונראה כ־ לימוד תורה". (צ)

יורחב מבצע „טעמה של שבת" לקירוב משפ' חילוניות

על הרחבה ניכרת של מבצע „טעמה של שבת" המאורגן ע"י „קבוצת צעירים" למען היהדות" שערכה הופעה, ואשר במסגרתו מתארחות משפחות חילוניות בבתי משפחות שומרות שבת כהלכתה — הוחלט בישיבת הנהלת „המכון להסברת צרכי היהדות" של קבוצת הצעירים.

בישיבה נמסרו פרטים על התוכנית להרחבת המבצע, ונאמר בין השאר כי מארגני המבצע מתכוננים לבוא בדברים עם מחלקות התרבות ברשויות מקומיות רבות בכל האפשר, בדבר ארגון המבצע בשיתוף עמם.

לצורך גיוס משפחות דתיות המעונינות ליטול חלק במפעל זה להחדרת ערכי היהדות בכלל והדיעת השבת בפרט, פרסם משה למבצע קריאה למשפחות דתיות המעונינות ליטול חלק — להודיע על כך לת.ד. 8318 חיפה.

קליטת ההצעות מצד מגולי בתים דתים, המבקשים לשלב בר המצוה שלהם במבצע, כמו את תלמידיהם שיחגגו השנה את בן הגיעו ליד הנהלת המכון בקשות שאותם מנהלים לארגן בבית ספרם שיעורים שבועיים ביהדות לאותם תלמידים.

בעניין אחר נמסר כי המכון נכנס בימים אלו למשא ומתן עם ע־ תונים מקומיים במקומות שונים בארץ — בדבר הכללת מדור שבו יוסברו ערכים, מצוות ומושגים ביהדות, באותם כתבי עת. בעלון המקומי של קרית ביאליק שהופיע השבוע, כבר נכלל מדור כזה, המוקדש לימים הנוראים.

באותו עלון נקראים תושבי הקריה המעונינים להשתתף במפעל „טעמה של שבת" — להרשם במשרדי המועצה המקומית. נודע, כי למבצע הד חיובי בקרב תושבי האזור.

כמות מתושבי תל אביב, בי־ ניהם רבנים, חברי מועצת העיריה, חברי המועצה הדתית אישי צי־ בור וקהל מגוון מכל החוגים ו־ השכבות, השתתף ביום ב' בערב במפגש ברכה, שערכה המועצה הדתית בתל אביב, באולם הכי־ נוסים שבביתה.

הרבנים הראשיים לת"א־יפו הרב י. י. פרנקל והרב ח. ד. הלוי ו־ ראש המועצה הדתית הח"כ פנחס שיינמן, קיבלו בלחיצת יד את פני הבאים וברכום בגמר חתימה טובה. במהלך המפגש השמיעו הרבנים הראשיים דברי ברכה. הם הדגישו את החשיבות של חי־ זוק האחדות הרעות בקרב העם וכן עמדו על הצורך לסתום את הפרצות ,בחומת המוסר והצני־ עות.

ראש המועצה הדתית, הח"כ פנחס שיינמן, אמר בדברי ברכתו כי המועצה הדתית מייחסת חשיבות יתר ראשון במינו, שהמגמה היא רבה למיפגש רעים זה, שהוא נב־ הביא לקירוב לבבות הידוק ה־ קשרים עם הציבור הרחב.

צה הדתית קובץ הלכות לימים ה־ לציבור הנוכחים חילקה המוע־ נוראים ולחג הסוכות.

סוכנות הביון האמריקאית לא תשלח מומחים בסיני

שיקאגו, — סוכנות הביון המרכזית האמריקנית החליטה שלא לשלוח מומחים לעניני אלקטרוניקה לסיני, כדי לפקח על מערכות ההתראה שתותקנה להסכם המצ־ רי־ישראלי, על כך מסר היום העתון „שיקאגו דיילי ניוז".

לדברי העתון סבורה סוכנות הביון כי לאור הביקורת הרבות במנהלות בקשר עם פעולותיה, לא רצוי לה לה־ יות מעורבת במבצע מעין זה. „לאור באוירה השוררת עתה, אין אנו רוצים להיות מעורבים", הכריז מנהל הסוכ־ נות, ויליאם קולבי. (עי"צ)

ביקש טיפול במרפאה אליה פרץ בלילה

אדם שביקש טיפול רפואי בגלל פציעה בכף ידו, נעצר כחשוד בפריצה להתפרצות למרפאה העירונית בי־ פו.

החשוד מילאד אריב גאגי, הובא ב־ יום ד' לפני שופט השלום החיפני ראובן בן־חורין. ב"כ המשטרה סמן, כי במוצאי ראש השנה אירעה התפר־ צות למרפאה העירונית שברחוב גפן 26 בחיפה, שם נופצה שמשת חלון ונגנבו מזרקים וכן מירשמים וחותמת על שם ד"ר ברוך לורים, עובדי המר־ פאה גילו במקום למחרת היום שלולית דם.

שעות מספר לאחר מכן הופיע במר־ פאה החשוד, המוכר לרופאים במקום כנרקומן, וביקש לקבל טיפול רפואי בשל פציעה קשה בכף ידו. עובדי המרפאה קשרו את הפריצה עם פציעו־ תו של החשוד והזעיקו את המשטרה.

אירופה חייבת לפתח תכנית ל־ מציאת מקורות אנרגיה חדשים על מנת לצמצם את התלות בנפט היקר — אמר בלונדון יו"ר מועצת הפחם ב־ בריטניה, סיר דרק צורא. (עי"ד)

עולים חדשים חשודים בהברחות מטבע

בלש משטרה שהתחפש לעולה חדש, הביא למעצר שני תושבי תל אביב החשודים בסחר והברחות מטבע זר לישראל.

החשודים, דוד עבודי ומשה בנימין, הובאו ביום ד' לבית משפט השלום בת"א ונעצרו ל־10 ימים.

ב"כ המשטרה, פקד שמואל הספל סיפר, כי נתקבל מידע במחלקה ה־ חקירות אודות סחר במטבע זר הקשור בניצול זכויות עולים חדשים. החוקר הסביר, כי יש לחקור הרבה עולים חדשים אשר רכשו באמצעותם מטבע זר בלירות ישראליות והמירתם הפקידו בבנקים דולרים לשם רכישת מכוניות. בסחר זה סיפקו מכוניות ללא מכ"ס, שלא כדין.

החוקר טען, כי סמל משטרה שהת־ חזה את זהותו האמיתית, שילם אלפי לירות לחשוד בעודי עבור קבלת מטבע זר, הדולרים הגיעו משוויץ בצילום שם על שם הסמל לבנק דיסקונט.

החוקר טען, כי מדובר במקרים מס־ פר וכי נתגלו במשרדו של עבודי 14 אלף דולר וכן מטבע זר נוסף.

לדבריו, שני החשודים עובדים ב־ שותפות. פי החשוד בנימין הוא המספק לעבודי את הלירות ועבודי הוא שהד־ אג למטבע הזר, שהוברח בחו"ל, ו־ לעבודי כנראה חשבון בחו"ל.

השניים פקידים בחברת מכוניות ב־ תל אביב.

ב"כ החשודים עוה"ד שמאי זהר ואורי וגמן, ביקשו לשחרר את מר־ שיהם בערבות והסכימו להגבלת תנו־ עותיהם.

השופט צמוס זמיר צוין, כי מן ה־ חקירה מסתמן מעין "בנק" המצביר דולרים לארץ תמורת כסף ישראלי, ואולי זהו גם עניין של ניצול זכויות עולים שלא כדין. (צ)

תייר חולץ מתהום במצדה

פיל שפרל, תייר מאנגליה, ניצל אתמול לאחר שמעד וצנח מצוק מצ־ דה.

המקרה אירע בשעה 7 בבוקר, כא־ שר קבוצת מטיילים טיירה בפיסגת הצוק.

התייר חולץ מן התהום אליו נפל, כשהוא סובל משברים בגולגולת, בידיו וברגליו.

הוא הועבר במסוק במצב קשה ל־ בית החולים „הדסה" בירושלים. (צ)

ירידה חדה בשיעור התמותה משחפת בארץ

במשך 28 השנים האחרונות ירד שיעור התמותה בישראל כתוצאה מ־ מחלת השחפת מ־13.3 מקרים ל־100 אלף תושבים ל־1.9 מקרים ל־100 אלף. כך נמסר בהודעה שנתפרסמה על מסר־ לות. הירידה למחלות מתמשכות ב־ משרד הבריאות.

הישג זה ניתן לייחס לרמת התב־ רואה הגבוהה בארץ ולטיפול ע"י התחנות למניעת מחלות ריאה וש־ רותי בריאות אחרים, אשר מפקחים על מניעת המגע בין חולי שחפת פעילה והאוכלוסיה הבריאה.

כן נמסר, כי מספר החולים בש־ חפת פעילה בשנת 1974 בישוב הי־ הודי והלא־יהודי הגיע ל־1,205 מק־ רים בלבד. לעומת זאת באפריקה, אסיה, ואמריקה הלטינית שיעור מקרי השח־ פת הפעילה מדי שנה מגיע ל־ 200—350 מקרים ל־100 אלף תוש־ בים. ישראל עומדת בשורה אחת עם ארצות בהם שכיחות השחפת הינה בשיעור הנמוך ביותר בעולם כגון דנמרק, הולנד ונורבגיה. (ל.ע.מ.)

הסתדרות צעירי אגודת ישראל בארץ ישראל
ההנהלה הארצית — מחלקת הארגון

הננו להודיע בזה לציבור חברינו ואוהדינו כי

שבת התנועה

תתקיים אי"ה בש"ק פ' בראשית כ"ט תשרי תשל"ו
בהשתתפות רבנים, ראשי ישיבות וראשי התנועה
ההרשמה: במשרדי ההנהלה, רח' אחד העם 26, תל אביב, טלפונים: 621310—52607 בכל יום בין השעות 9 בבוקר — 3 אחה"צ.

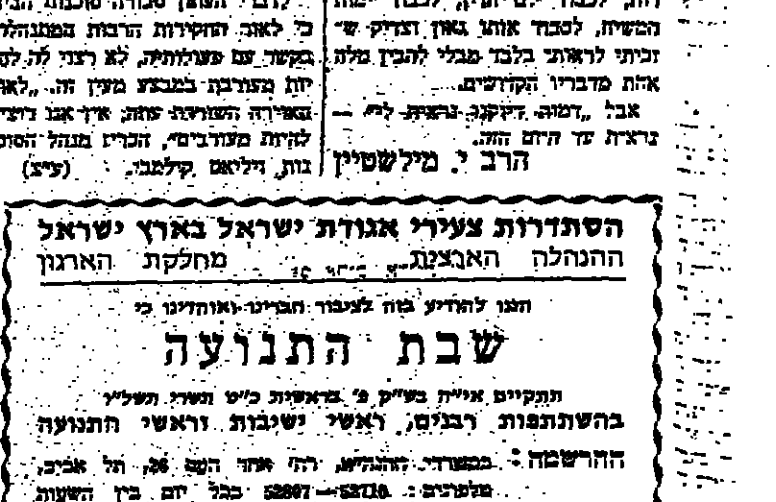
בנשיאות הרה"ג רבי יצחק שלמה אונגר שליט"א אב"ד חוג חתם סופר, ב"ב

ישיבת חוג חתם סופר — „מחנה אברהם"

בנשיאות הרב הגאון
רבי יצחק שלמה אונגר שליט"א
אב"ד חוג חתם סופר בבני־ברק ת"ו

הנהלת הישיבה, הרמי"ם, האברכים והתלמידים, מברכים את ידידינו הנדיבים, התומכים והעסקנים בברכת

גמר חתימה טובה
שנת גאולה וישועה

ההסתדרות הציונית העולמית
חטיבת המנגנון
משרה פנויה 2/75
טבח־ית
מקום העבודה: מכון גולד, ירושלים
על המועמדים להיות דתיים ובעלי נסיון
הדרגה המוצעת: ל'—י"א בדרוג האחיד.
התאריך האחרון להגשת הצעות: 26.9.75
הצעות מועמדות יש להגיש לחטיבת המנגנון,
ת"ד 92, ירושלים 91 000

דרושים **בחורי ישיבה**
מוכשרים לפעולות רישום תלמידים
תמורת תשלום נאות
להתקשר לטלפון 282133 ירושלים בין השעות 10—1 לפנה"צ

מטע — תעשיות מזון בע"מ
דרוש מחלק
לעבודה באיזור המרכז
בעל רשיון נהיגה לרכב מעל 4 טון
משכורת קבועה + בונוס
מתאר פרטים נא לפנות:
ת.ד. 1208 רח' הזהב 7 חולון

למכירה בבני ברק
3 חדרים כמו 4 הול מאוד, מרפסות גדולות, 3 כווני אויר, חזית
רשב"ם, טל. 799074
— בלי מתווכים —

תושבי בני־ברק והסביבה
לנוחיותכם, פתוחה תחנת הרשמה
לתכנית החסכון „טפחות" 90.000
ברחוב ירושלים 19, בני ברק
התחנה פתוחה בימים א'—ו' בשעות 9.00—12.00
ואחה"צ, פרט לימים ד' ו' בשעות: 16.00—18.00
תכנית החסכון לרכישת דירה?
טפחות 90.000 זו התשובה

רכבות אחרונות בערב יום כיפור
בערב יום כפור (14.9.75) יופסק שרות הנוסעים בשעות הצהרים
להלן זמני הרכבות האחרונות:

מירושלים לתל־אביב —	10.34
מירושלים לחיפה —	07.05
מתל־אביב לירושלים —	10.25
מתל־אביב לבאר־שבע ודימונה —	08.53
מתל־אביב לחיפה —	12.05
מחיפה לירושלים —	06.40
מחיפה לתל־אביב —	11.30
מחיפה לנהריה —	09.08
מנהריה לחיפה —	10.47
מבאר־שבע לתל־אביב —	09.23
מדימונה לתל־אביב —	06.13

במוצאי יום כפור (15.9.75)
אין רכבות נוסעים
הנהלת רכבת ישראל

לוח המודיע

מחירי מודעות בלוח
ימי חול: 2 ל"י לשורה
ערבי שבת וחג: 2.50 ל"י לשורה
מינימום 10 שורות.
לנוחיותך השתמש בטופס — „לוח המודיע" בהאו"ר, אין מתקבלות מודעות בטלפון.

דירות ובתים

בירושלים

למכירה

✱ קוטג'ים דירות, לוקסוס־מלא 3—5 חדרים, שכונה דתית במעלות־ דפנה בירושלים, נא לבקר באתר הבניה או לטלפן „ארזי הבירה" טל. 810863 בשעות 9.00—13.00 לפגישה אחה"צ נא לקבוע מראש.

✱ 4 חדרים עם ארונות־קיר, הסקה, 2 מרפסות גדולות לסוכה, רח' חנה 1 טל. 533380.

✱ למכירה בירושלים, ברש"י 111, דירת 2 חדרים, לפנות לעליה מד רחל.

✱ למכירה 2 וחצי חדרים, יהודית 4 מחנה־יהודה, מ־19—21, זאב, טל. 223340.

✱ למכירה 3 חדרים בסנהדריה־ מורחבת, בתשלומים טל. 02־32380.

✱ למכירה דירת 2 וחצי בגאולה טל. 02־286786 בשעות 8—9 בבוקר ובערב.

✱ בירושלים למכירה 3 חדרים הול גדול קי"ב, הסקה, כניסה מידית לפ־ נות 03־787998.

להשכרה

✱ להשכרה לדתיים 3 חדרים, הסקה עזרת תורה 10 קי"ד 532520.

✱ בבית וגן בשכ"ח 2 וחצי מרו־ הטת, עם טלפון מיידי! לתקופה מ־ מושכת טל. 02־527810. אחה"צ.

✱ חדר וחצי מרוהט להשכרה או למכירה, פאגי, סנהדריה טלפון: 02־289955.

✱ 2 חדרים וחצי מרוהטים וטלפון להשכרה, פאגי סנהדריה טלפון: 02־271066.

✱ במקור־ברוך דירת 3 חדרים עם או בלי רהיטים להשכיר לשנה ויותר טל. 02־532461.

✱ 1—2 חדרים, בגאולה, אפשר עם סוכה, כניסה נפרדת, לבקש אשר טל. 02־233421.

✱ להשכיר דירה 2 חדרים מי"א תשרי עד ר"ח חשון, אפשרות לסוכה —380 ל"י, רחוב חפץ־חיים 13.

✱ דירת בת שלושה חדרים, מרו־ הטת מלא, ברחוב עזרת תורה עם טלפון מאחרי יוה"כ עד חדש חשון טל. 02־536520.

בבני ברק

למכירה

✱ בבני־ברק למכירה 3 חדרים עם הול מאור עם 2 מרפסות, קי"ק, רח' משה־שרת 14 בערב.

✱ בבני־ברק במרכז 2 חדרים גדו־ לים עם הול, גדול עם סוכה טלפן 788092.

✱ למכירה 2 חדרים קי"ק רח' הרצל 8 בני־ברק, יאקוב, 16.00—19.00.

✱ בהזדמנות למכירה דירת 2 חד־ רים בשיכון ויז'ניץ בבני־ברק טל. 612872.

✱ למכירה בקרית הרצוג בני־ברק 3 חדרים פ. א. כניסה מידית טל. 04־952501.

✱ דירה מפוארת 4 חדרים גדולים למכירה, רשב"ם קי"ב טל. 790613.

✱ למכירה בבני־ברק ברחוב נחמי"ה 3 חדרים גדולים ופינת אוכל קי"ג, 3 כתגים, 3 מרפסות טל. 788976.

✱ למהיר החלטה, למכירה דירה 3 חדרים, יפה ומרווחת קי"ג, שכלולים רבים, מהיר נוח, ברחוב עזרא, בני־ ברק, טל. 780464.

להשכרה

✱ 2 חדרים עם ריהוט חלקי, רח' ביה, הרצוג 3, לפנות בשעות הערב. שרה לוי.

✱ להשכרה בבני־ברק דירת 3 חד־ רים מרווחות עם מזוג אויר טל. 783468.

✱ דירת 2 חדרים מרוהטים בשכר־ חודשי עם מזוג בבני־ברק טלפון 790064.

ביקוש דירות

✱ מעונין לקנות דירת יוקרה, יפה 3—3 וחצי חדרים, קומה אמצעית, ב־ סביבה דתית בבני־ברק טל. 795061 בערב.

✱ מעונין לקנות דירת 4 חדרים ולמכור מכונת כביסה „ג'נראל אלק־ טריק" במצב מצוין לטלפן 03־790613.

ביקור חולים

✱ חברת ביקור חולים ע"י אגודת ישראל, תל־אביב־יפו

חולים הזקוקים או המעונינים ב־ ביקורים בביה"ח או בבית, או עזרה אחרת מתבקשים לפנות לחברת בקור חולים שע"י אגודת ישראל תל אביב־ יפו בתחנות דלהלן:

א. בית אגודי, רח' בורדיצ'בסקי 5, טל. 222152, 235844.

ב. ר' משה אונגר בחנות לתשמישי קדושה בחצר בית הכנסת הגדול — רחוב אלנבי 110.

ג. ר' א. ג. ביבלה, דרך סלמה 142, טל. 33032.

וכן ניתן להשאיל כלים להולים הז־ קוקים לכך. בימים שני וחמישי ב־ שבוע בין השעות 7—8 בערב. במש־ רדנו, רח' בורדיצ'בסקי 5 ת"א. בברכת רצי"ו וגמח"ט

תשמישי קדושה

✱ סליחות, תפילין, מזוזות, ספרים, ותשמישי קדושה, מהודרים זולים ב־ יותר להשיג אצל משה אונגר, חנות הר"ה בחצר בית־הכנסת הגדול בתל אביב, אלנבי 110.

כמו"כ להשיג אצלי אתרוגים ולול־ בים, בברכת גמח"ט.

חליפות הריון
דוגמאות חדישות
במבחר גדול
כלילת יופי
תל אביב, רחוב דיזנגוף 109
טלפון 231948
כתיבה וחתימה טובה

דירות למכירה

✱ בין סבין לבר־אילן, למשפחות דתיות: 2 חדרים מ־133.000 ל"י, 3 חדרים מ־166,500, 4 חדרים מ־192,500, מטבח פורמאיקה, קרקע פרטית, גמר מעולה, שרותים דתיים במקום, „אפריקה ישראל להשקעות בע"מ" 50281, 751540.

מטפלות

✱ דרושה מטפלת ל־3 פעמים בש־ בוע, רצוי עם עבודות 02־811472 אחה"צ.

✱ בירושלים דרושה מטפלת להי־ בוקת בקרית־משה בין 8—2.30 טל. 02־527367. מרכוס.

✱ דרושה מטפלת לילדים 3 ימים בשבוע, רח' השומר 40 בני־ברק, משפחת קוסאי.

✱ דרושה בצרה לטפול בילדים ו־ עזרה בבית, רצוי עם לינה בתנאים טובים ביותר לצלצל 03־749834.

✱ דרושה מטפלה למורה 4 פעמים בשבוע עם עבודות קלות 784293.

מכוניות

✱ למכירה מכונית פריניצ 4 מודל 64 אחרי אוברול 6.000 קי"מ טסט בעל שלישת רבעי שנה, לפנות טל. 792441 בני־ברק.

נסיעות

✱ הודעה חשובה! לתלמידי ישיבה החוזרים לביתם לחג הסוכות, ישארו מקומות במספר מצומצם לציריך, בריסל, פריס, ולונדון במחיר נוחד וסטודנט, לתאריכים י"א י"ב י"ג תשרי, סדור כרטיסים ומס נסיעות במקום „לוקסנבורג טורס", בני־ברק, רח' רבי עקיבא 46 טל. 784148 או 796583.

מכירות וקניות

✱ למכירה כוסה מתקפלה מצב 2.60 על 2.60 בהזדמנות, טל. 787730 בשעות 8—10 בלילה.

הצעות ובקוש עבודה

✱ דרושה דחוף עוזרת לגן דתי בבני ברק טל. 782188.

✱ דרושה מזכירה־כתבנית לשעות אחה"צ למשרד עו"ד בתל־אביב, טל. 615580.

✱ דרושה אשה לעבודות בית פע־ מיים בשבוע בבני־ברק טל. 780232 15.00—22.00.

שידוכים

✱ שידוכים דתיים, ת"ד 7469 ירוש־ לים.

✱ שידוכים ת"ד 679 באר־שבע.

✱ עורך־דין רווק, תייר מארה"ב, מעוניין בשידוך עם בחורה דתית עד 33, יהיה בירושלים בנובמבר, לכתוב בדאר־אויר להי"ד 36021, לוס־אנג'לס קאליפ. 90036.

✱ גרושה נאה דתיה עם ילד מעונ־ יינת בדתי אשכנזי בגיל 32—38, ת. ד. 6441 ירושלים.

הד חזק!!!
בקרב קוראינו
למודעתך
ב„לוח המודיע"

לוח היום

ביום, יום ו' ח' תשרי תשל"ו

חק לישראל: שבת ויל"ך

משנה יומית: מקואות, ז, ד"ה

הלכה יומית: הלכות יוה"כ תרו, ב"ד

סוף זמן קריאת שמע — 7,40
תפילת שחרית — 5,53
שקיעת החמה

מחר

סוף זמן
עלות השחר — 3,46
הנץ החמה — 5,18

תורנות בתי מרקחת

ירושלים

ליל שבת: „אברמוביץ", המלך ג'ורג' 21

שבת: „הרצל" יפו 36

מוצ"ש: „בית הכרם", בית הכרם 12,

תל אביב

ליל שבת: „פרנקל", המלך ג'ורג' 22,

„יאגר", יהודה הלוי 67,

שבת: „בוגרשוב", בוגרשוב 60,

„תרופה", דיזנגוף 217,

„יאגר", יהודה הלוי 67,

מוצאי שבת: „פרנקל", המלך ג'ורג' 28, „צפון", יהודה המכבי 33,

בני ברק ורמת גן

ליל שבת: „חן", ז'בוטינסקי 99, רמת־גן,

שבת ומוצ"ש: „תלפיות", אבא הלל 30, רמת גן,

פתח תקוה

ליל שבת: „פישביץ", חפץ חיים 6, שבת ומוצ"ש: „אסותא", ברון הירש 21,

נתניה

ליל שבת: „הדסה", הרצל 24, שבת ומוצ"ש: „גבע", שער הגיא 14

בת ים

ליל שבת, שבת ומוצ"ש: „גני בת־ים", הנביאים 3,

חולון

ליל שבת: „בריאות", קראוזה 46, שבת ומוצ"ש: „אסותא", סוקו־ לוב 4

באר שבע

ליל שבת: „אביב", שכון ג', שבת ומוצ"ש: „בריאות", הרצל 72,

הרצליה, רעננה, כפר סבא והאזור

ליל שבת: „כפר שמריהו", מרכז מסחרי, כפר שמריהו,

שבת ומוצש"ק: „כפר ריבליך", רח' ריגביים 142,

תורנות רופאים

ירושלים

משעה 8 בערב ועד שעה 7 בוקר — תחנת מגן דוד אדום, רוממה. מרפאה עם רופא פתוח במקום למקרים דחו־ פים במשך כל שעות היממה. טל. 101.

תל אביב

ד"ר הר־אבן, רח' אוסישקין 6, טל. 443281; ד"ר סגל, רח' בלוך 12, טל. 247860; רופא תורן במגן־דוד־אדום, טל. 101.

חיפה

תחנת מגן־דוד־אדום, חיפה, טל. 101.

תורנות בתי חולים

ירושלים

ליל שבת: ילדים — בקור חולים, פנימית — שערי־צדק, נשים כירורגית ועינים — הדסה, שבת ומוצ"ש: ילדים — שערי־צדק, נשים — בקור חולים, פנימית כירורגית ועינים — הדסה,

תל אביב

ליל שבת: פנימית — רופא הדסה,

עזרה

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה, הרצליה, אשדוד, אשקלון, באר־שבע, נתניה, נהריה, נצרת — 100; אילת — 2244; חדרה — 22444; טבריה — 20444; קרית־שמונה — 40444.

מכבי אש

ירושלים, תל־אביב, חיפה, פתח־תקוה, הרצליה, אשדוד, אשקלון, רחובות — 102; רמת־גן — 742222; בני־ברק — 781133; גבעתיים — 733333; ראשון־לציון — 942222; חולון — 842112; אילת — 2222; באר־שבע — 2222; חדרה ונתניה — 22222; טבריה — 20222; נהריה — 932222; נצרת — 5522; קרית שמונה —

מגן דוד אדום

ירושלים, תל־אביב, חיפה — 101; אילת — 102; רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — 781111; חולון — 843133; פתח־תקוה — 912333; נצרת — פתח תקוה — 912333; נצרת — 54333; הרצליה — 981333; נתניה — 23333; רחובות — 951333; ראשון־ לציון — 942333; אשדוד — 22222; אשקלון ובאר־שבע — 3333; חדרה — 22333.

מטוסים

מס' הטלפון כדי לוודא מועדי המראות ונחיתות מטוסים — 03־614656.

בס"ד

המודיע
עתון יומי — ירושלים

המו"ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל
העורך: יהודה לייב לוין
המערכת: „בית מרכז" רחוב שומר החומות 5, ת.ד. 1596, טלפון 222258

— O —

מערכת ליום השישי 5 איזור המעשה מקום ברוך ירושלים — ראש המדור, טלפון 222258

— O —

סניף ת"א אלנבי 132 ת.ד. 1969 טלפון 624355
בשעות הערב: טלפון 228941

— O —

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ושנונן

— O —

סוכנויות "המודיע" בחו"ל לקבלה מנויים ומודעות

בארצות הברית:
Y. A. ZISHINSKY
1672 - 53rd Street
Brooklyn, N. Y. 11204
Tel. 851 - 5100
851 - 5016

באנגליה:
S. HECHT
93 Fairholt Road
London N. 16 5EP
England
Tel. 01-800-6246

مكان الأصل

מתרחב הקרע בין מצרים וארגוני־חבלה פלשתינאים

דוברי אש"פ: השתלטות קהיר על תחנת השידור של המחבלים בקאהיר — "ביצוע סעיף סודי" בהסכם הביניים המצרי–ישראלי ✶ הפגנות בסוריה נגד ההסדר ✶ אש"פ קורא לפגוע בטכנאים האמריקאיים בסיני בהכריזו, כי הנוכחות האמריקאית "היא מהלומה לעם הערבי"

לונדון — נראה כי הקרע בין מצרים וארגוני החבלה הפלשתינאים מחריף והולך מדי יום ביומו — מגלה ה"גארדיאן" בגיליונו, היום.

הוא מציין בין היתר, כי דוברי אש"פ הגדירו את השתלטות קהיר על תחנת השידור של המחבלים בקהיר כ"ביצוע של סעיף סודי" בהסכם הביניים המצרי־ישראלי.

המחבלים מקווים בהקשר זה, כי אלג'יריה תמלא עתה תפקיד פעיל יותר בהתפתחות סביב לעניין הפלשתינאי. אם אכן נשיא אלג'יריה בומדיין יתייצב במערכה לצד הפלשתינאים — כפי שרבים [illegible] — תהיה זו התפתחות חשובה במאבק הבין־ערבי המתנהל עתה. (עתים"א).

אלפים הפגינו בסוריה נגד הסדר הביניים

דמשק — אלפי סטודנטים, פועלים ואיכרים הפגינו [illegible] נגד הסדר הביניים המצרי־ישראלי [illegible] להיות [illegible] זה.

נכון הוא, הוסיף [illegible], כי [illegible] להביא את הערבים האחרים [illegible].

ההפגנות, שנערכו בחאלב ובערים אחרות בצפון ובמרכז המדינה, החלו בראשותם של [illegible] ונציגים של מפלגת הבעת' [illegible] החזית הלאומית המתקדמת.

הפגנות דומות נערכו בשבוע שעבר בדמשק ובערים אחרות בסוריה.

הנואמים קראו היום למפגינים לפעול לסיכול ההסדר בין מצרים וישראל. (עי"ר).

אש"פ קורא לפגוע בטכנאים האמריקאיים בסיני

ביירות — האיגוד לשחרור פלשתין [illegible] נגד הסדר הביניים המצרי־ישראלי, [illegible] האמריקאית בסיני היא [illegible] "על פעולות" [illegible] האמריקאית המתוכננת.

בהגיבו על הכרזת הנשיא סאדאת, כי [illegible] הצבת טכנאים אמריקאיים בהתאם להוראה [illegible].

"הידיעה [illegible] היא [illegible]".

[illegible] הבריטית בתגלה מאז בשבית ההסדר [illegible] — שאל באבר המתירכה. (יונייפ, עי"ר).

קדום: ארה"ב ובריה"מ פעילות בלבנון

קאהיר — אחמאד עבד קדום [illegible] בלבנון.

קדום כתב, כי [illegible] להוליך את הערבים שולל, כאשר הם טוענים כי על הערבים ללכת בעקבות [illegible] להוליכם עד להסגת [illegible] ערבי־ישראלי [illegible] שב התגולה "מלחמה בין שני פלגים [illegible]", מהם [illegible] אהדתם.

בסיכום, אמר קדום, "גלישים [illegible] ערבים נגד [illegible], ובמקרה זה המאבק יהיה הרבה יותר [illegible]".

קדום האשים את בריה"מ בעידוד [illegible] הפלשתינאית". (עי"ר).

אש"פ ישדר מתחנה חדשה

ביירות — דובר אש"פ אמר ביום ו', כי הארגון יתחיל בקרוב לשדר מתחנת רדיו בלתי תלויה שבבעלותו.

הדובר באגיד אבו עיאד אמר, כי תחנת אש"פ בקהיר, אשר נתפסה על ידי ממשלת מצרים, שימשה כדי "להעביר הוראות כודייה אל האיים [illegible] שלנו בשטחים הכבושים, בנוסף לפעילויותינו אל ההמונים שלנו שם".

אבל, הוא אמר, אש"פ ישדר בקרוב "תחנה עצמאית שברשות המהפכה הפלשתינאית". (עי"ר).

[illegible] ראל. הוא אמר כי היהודים "לעולם לא יסכימו לערבים את [illegible] נגד ישראל, כי במקרה כזה הם עלולים להתהפך בלהבות [illegible]". (יופ"ע).

פורד: הקונגרס יאשר את הסכם הביניים

דאלאס — באזני 3,000 סטודנטים באוניברסיטה המתודיסטית המקומית, הכריז היום הנשיא פורד, כי "כל האמריקאים יכולים להתגאות ברווחה שנעשו למען השלום במזה"ת".

הוא הביע את בטחונו כי הקונגרס יאשר בנהרה את הסכם הביניים החדש בסיני, כולל הצבת טכנאים אמריקאיים בהתאם להוראה. (עי"ה).

הד היום

קרע בין מצרים ואש"ף

מ. ה. — בדרך התגובה של סאדאת ושל הפרלמנט המצרי, ניתן להסיק [illegible] עם נשיא מצרים להעביר את ההסכם עם ישראל. חרף הביקורת והפעולות החבלה שנעשים גם מצד סוריה וגם מצד אש"ף, נסיונות שהגיעו לשיא עם ההתנפלות על שגרירות מצרים במדריד ואיום בהוצאה להורג של השגריר והחרים, אם מצרים לא תפסיק את השיחות עם הממשלה הישראלית.

הסיבות המניעות את סאדאת לעשות הכל למען ההסכם, אינן צריכות הסברים. מצרים מיוגעת בדרך זה של הסבב, כה שלא יכלה להשיג במלחמת יום הכיפורים ולא בסיבוב נוסף של מלחמה, אם ניתנה יש כאן גילוי של ריאליזם־פוליטי שהוא נובע מדרך המחשבה הפוליטית של העולם הערבי, אם נימה, אפשר גם יראה בכך תפיסה [illegible] בקנקה הבונה של [illegible], לא פחות מזו הנקיטה בידי ארגוני המחבלים.

השיבוש באמצעי שידור בולטות המדיני שבין מצרים ואש"ף, להיות התפתחות [illegible] השבת ההחתים שבין מצרים ואש"ף. מצרים לוקחת עתה על גופה את הסיוע הטירוריסטי, כי היא תמכה כל הסבים באשר הקרבנות הרי יהודים או בני לאומים אחרים, והמטרה היתה לחץ על ישראל. האם גם עתה תכבה מצרים, לראות כלוביתי את הסיבים באזורים [illegible] להשיג [illegible] מדינית?

בסתבר, שגם מדינה אינה יכולה לדון את הברה עד שתגיע לתקופה [illegible] נשיא מצרים, שהליט את האחריות על [illegible] יאסר עראפאת. הדריכתו של הפרלמנט המצרי לבוק את הזמים עם אש"ף, מאזרות הנוה עתיקה זו, מצרים כמו כל מדינה אחרת, אינה יכולה לכלכל את ברורותה תחת איום הסיים הפלשתינאי, אילם מכאן ועד להפסקת מסקנות מרחיקות לכת, גם בצד הישראלי עדיין הדרך רחוקה ולא כדאי להיתפס לספקות אופטימיות לגבי התפתחויות בעתיד.

ביסב שבשלב זה, לפחות עד לסיום הפרשה הדיפלומטית במדריד, ניצאר בסכבנות, בעקבות אחרי התגובות, גבלים את הפעילות [illegible] בשידור למנוית מדיניות. יובראה, איזה סיבול יתן נשיא מצרים לפידור ולארגונים שלו לאחר שהוא עצמו נעשה קרבנו הירור. הדבר האחרון ש[illegible] לצפות לו, היא כניעה של סאדאת לטירור. בין מהפסה תהיה מהתלשלות כזאת, יהיה מצרים [illegible] בצרים.

בית חולים לבני ברק

מ.ה. — בני ברק גדלה והתרחבה בקצב דינמי, היחידה הפגולית [illegible] באוכלוסיה [illegible] בעיניהם יותר באשר כל ענין אחר.

הריכוז הגדול של יהודים שומרי תורה ומצוות, יצר גם צרכים מיוחדים לסיפוק האוכלוסיה בברית הדתית. עובדה זו סייעה גם בעיצוב תדמית הכיוונית במינה שטבעה עיר גדולה זו בתוך ערי ישראל ובישובותיה.

כבעי הדבר מריכוז גדול של אוכלוסין הוגע גם אבסחת בריאות אזרחיים שונים שבמותן זקוקה כל עיר. יאמר כאן, לזכותה של עיריית בני־ברק, שהתכוננה לספק את צרכי התושבים בכל הרשויות המוניציפליים לסביבות רצונם של האזרחים. הנהלת העיריה בתשומת כופה פעולה ולהבנה הדדית בין חוגים שונים שמפרידים ביניהם דעות ואורחות חיים שונים זה מזה. הגורם המאחד ביניהם הוא הצד החיובי. הרצון לעזבות את בני־ברק לעיר שאנשים רוצים לחיות בה. חושה הבטחה שהושגה. אורח שלבד אינו שלם עם ההסדרים והתחייבויות הכרוכה בהם, רשאי להפוך לעצמו מקום מגורים כרצונו, כל דירה המתפנית איננה נשארת ריקה. מספר התושבים המבקשים את בני־ברק והחפצים בה דיור, גדול יותר במספר הנוטשים.

אילם, מזה שנים שהאוכלוסיה בעיר זו, בת שבעים אלף תושבים כ"י, מתלוננת על היעדר בית חולים. הצורך בבית חולים לבני־ברק הוא, לאמירה, מן הדברים שאינם צריכים ראיה. יש הרבה נימוקים המחייבים זאת, ערים לא פחות גדולות ולא פחות מרוחקות, זכו לברות זה. אם זה במסגרת ממשלתית ואם זה במסגרת של קופת חולים.

אפילו לא היו קיימים גם מניעים דתיים לצרכא זה, יש הגיון וצדק רב בדרישה זו. אין לחייב טיפולי חולים ויולדות למרחקים כאשר אפשר לספק שרות חיוני זה בהיקע יד. על אחת כמה וכמה כשקיימים גם נימוקים הייחודיים לתחום המצפון והרגש הדתי. אולי צריך להזכיר את העובדה, שיש חולים המוותרים על אשפוז בבית החולים מהכשבות פן יבתרו את גופם במקרה של מות, חלילה.

אפילו היו קיימות מיגבלות תקציביות, היה מקום להעניק לבני־ברק זכות עדיפות בתכנון ובבנין בתי חולים, אפילו אם זה היה צריך להתכסות במקורות ממשלתיים, על אחת כמה וכמה, כאשר בבני־ברק הודיעה שהיא מוכנה לגייס קרן מיוחדת למטרה זו. קשה איפוא להשלים עם ההחלטה של רעדת האישפוז במשרד הבריאות, שדחתה את הבקשה מבלי לסרוח, אפילו, לשמוע את דעתם של ראשי העיריה ושל תושבים, זכות אלמנטרית זו שנדחתה, בשילה על ההחלטה שכנראה איננה מבוררת מהשפעות פוליטיות.

משרד הבריאות נקרא לשקול מחדש את החלטתו השלילית, וראשי עיריית בני־ברק בעזרתה של הועדה הציבורית לעניין זה, חייבים לא להרפות מנושא זה, עד שתוכל לבוא על המוגמר ולהוסיף נדבך חיוני למערכת השירותים למען האזרח, בירות שבתנאים הקיימים נעשה חיוני עוד יותר גם מן הבחינה הדתית.

מה מקור הנשק הרב בידי הלוחמים בלבנון?

ביירות — מי מספק להושבי לבנון את הנשק הרב הנמצא עתה בידי הצדדים הלוחמים — שאלה זו מציקה המשקיפים, העוקבים אחר הקרבות המתנהלים בבירות.

יש לציין שמזה זמן רב תושבי לבנון נהגו לשאת נשק, היה זה דבר מקובל שתושב יחזיק ברשותו אקדח או רובה אך בקרבות האחרונים המתנהלים עתה בצפון המדינה התברר שבידי הצדדים מחסני נשק ענקיים, כולל מקלעים אמריקאיים, תותחי לאו־רוצ'ט, ומרגמות מהסוגים המשוכללים ביותר.

המחבלים הפלשתינאים הם "ספקי הנשק" העיקריים. המחבלים מקבלים נשק סובייטי, בולגרי, סיני, צ'כי ואפילו נשק מתוצרת מערבית, כדוגמה רובה התקיפה הבלגי "פאל".

אירגוני הפכלה גילו שקיים ביקוש רב לנשק בקרב תושבי המדינה. אזרחים מוכנים ברצון לשלם סכום של כ־300 דולר תמורת רובה סער סובייטי חדש מדגם "קלצ'ניקוב". לאחרונה, נוהגים הפלשתינאים ביתר "סלקטיביות" באשר למכירת כלי נשק. צידי צבאי מסופק אך ורק לאנשים "נאמנים". ארגוני השמאל ואוהדיהם יכולים להשיג בקלות נשק מהמחבלים הפלשתינאים. עם זאת קורה שנשק עובר מיד ליד ומגיע בסוף לצד היריב העומד מעבר השני של המתרס.

בשבים האחרונות הופיע ברחובות ביירות הרובה האמריקאי "ם־16". בהקשר זה מצביעים על העובדה שבלבנון קיימים סוחרי נשק קטנים, המקיימים קשרים טובים "עם אנשי עסקים" בינלאומיים. סוחרים אלה מסוגלים לספק במחיר מתאים כלי נשק לכל אזרח המעונין בכך.

השלטונות הלבנוניים אינם יכולים לנקוט בצעדים נגד מחזיקי נשק, לאור העובדה שהפלשתינאים נושאים נשק ללא הפרעה.

לאחרונה, עם הסלמת המצב הופיעו לפתע כמויות עצומות של נשק בלבנון, בין השאר מצויידים הלוחמים ברקטות לטווח ארוך, תותחי ב.ב., וארטילריה קלה.

בביירות מספרים על אניות שלמות, הטעונות נשק, המגיעות לנמלי הארץ. כאין מגיע נשק זה? מי הם האנשים המקבלים אותו? איש אינו מוכן להשיב על שאלות אלה.

כי שיעוקב אחר ההתפתחות במישור זה רואה את עתידה של לבנון באור קודר. זמן רב יהיה דרוש כדי לפרק את הנשק מהאזרחים, לפזר את המיליציות הפרטיות ואת הקבוצות החמושות הפועלות עתה במדינה זו.

✶

יבול החיטה ברוסיה הלבנה — גרוע

פאריס — יבול החיטה בבילו רוסיה נפגע במידה רבה — על כך מודיע העתון "בבילו רוסיה הסובייטית".

כאמור שהתפרסם בעתון זה ואשר הגיע לפאריס נטיל את האשמה העיקרית על היתר הינילות של האיכרים ברפובליקה זו.

מבוסקבה נמסר בינתיים כי בבריה"מ נאסף עתה היבול מ־75 אחוז משטחי הדגנים.

בבטאון המפלגה הקומוניסטית הסובייטית "פראבדה" מבוין כי העבודה בבגרת בי־8 אחוז לעומת השנה שעברה.

עתון כוויתי: ארה"ב מציעה לערבים נשק שהיה נתון תחת אמברגו

כווית — בעקבות חתימת הסכם הבי־ניים, הודיעה ארה"ב לכמה מדינות מזרח־תיכוניות שהן יכולות מעתה ל־קבל נשק אמריקאי שעד כה היה נתון תחת אמברגו — זאת נמסר בעתון הכוויתי "אל ואטאן".

לדברי העתון קיבלה גם כוויה הר־דעה על החלטה זו.

העתון מציין שארה"ב קיבלה החל־טה זו מאחר שהיא בטוחה כי בעקבות חתימת ההסכם המצרי־ישראלי "הסתיים מצב הלוחמה בין קהיר לישראל הידוע מעשי האיבה בזמנו הפך למעשה לדבר בלתי אפשרי".

"סאנדיי טלגרף" מגנה את ההחלטות האנטי ישראליות בועידה הבין־פרלמנטרית

לונדון — ה"סאנדיי טלגרף" הבריטי מוקיע במאמר מערכת את ההחל־טות האנטי־ישראליות, שהתקבלו כאן בועידת האיגוד הבין־פרלמנטרי.

העתון מגדיר החלטות אלה כ"בושה" ושואל, "האם חברי פרלמנט בריטיים יכולים עוד להמשיך ולקיים קשרים עם האיגוד הבין־פרלמנטרי, אחרי ה־ההתנהגויות המחפירות שהיו בשבוע שעבר בועידתו בלונדון... בדומה ל־או"ם, השתלטה על האיגוד הבין־פר־למנטרי שותפות של ארצות קומוניס־טיות ובלתי מזדהות, שהרוב האוטו־מטי שלהן מאפשר להן להשתלט על הדיונים. לשון אחרת, גוף המוצע כי הוא דואג להתפתחות מוסדות פרלמנ־טריים, נפל למעשה בידי אלה המתאי־בים פחות מכל גורם אחר להגן על מוסדות אלה". (עתס"א).

— רומור בזכות הסכם הביניים

הגאציה,— מכתב ביום שרי החוץ של תשע מדינות השוק המשותף אמר מריאנו רומור, הנשיא בפועל של הק־הילה האירופית, ביום ו' אחה"צ בתוך־עיה למעתונות על הסגוה הרבה, כי ההסכם על הסכם הביניים השני בין ישראל ומצרים נתקבלה על ידי תשע מדינות השוק כהתנהגות מעודדת.

עוד נאמר בהודעה, כי "השרים רו־אים בהסכם את תרומה חשובה לטובת הדינאמס והסדר בדרכי שלום, צודק ובר־קיימא, באיזור שיש להגיע אליו באמצעות מו"מ".

עוד אמר רומור כי התשע מוקירות את המאמצים שעשו לשם כך מצרים, ישראל וארה"ב.

עוד נאמר בהודעה, כי תשעת השרים רואים בהיוב את הרעיון לחזור להת־קדמות בעתיד הקרוב גם בין ישראל לסוריה.

התשע סבורות, אומר רומור, כי יש לקיים את תנופת השיחות, למען אשר יהיה להגיע להתקדמות משמעותית נוספת בדרך להסדר כולל במסגרת ועידת ז'נבה. (ציס).

סנגור אחל מצדד בהסדר

וואשינגטון — הסנטור מדינת אהיו קרא להתגבר [illegible] בקונגרס ולסגם להשוב בחדרות [illegible] פותיה להסדר הסיניים.

במכתבו ליו"ר הקונגרס, קרל אל־ברט, הביע אהל את תקותו כי הרוב הדמוקרטי בקונגרס ובסנט לא יעכוב בפעולה אשר העמיד בספק את ההסדר בין מצרים לבין ישראל.

אהל אמר כי אכן דרישות המהוה נוספות להצבת אזרחים בסיני אולם אמר כי פעולה זו תהווה "סיכון בנוע ביותר".

הוא דחה כמופרכת את ההשוואה בין שליחות יועצים צבאיים בשעתו לוייט־נאם לבין שיגור אזרחים לבקשת שני הצדדים לסיני.

במכתבו עומד הסנטור על שוני של הבדלים בין וייטנאם לבין סיני בענין זה. (עתס"א).

סופר חילוני ב"הארץ" קובע:

הרב גורן הוריד את הרבנות הראשית לשפל שלא היה כמוהו

בסיכום על מאורעות השנה שנכתב על־ידי אחד הכותבים בעתון "הארץ", בוקרש פעיל על פעלו של הרב גורן במשך השנה. בשל העניין לראות כיצד מתגללים עליו מעבר מזה של הדתיים, אנו מעתיקים את הדברים ככתבם וכלשונם:

"הרב גורן — גם דמות זו עשתה השנה כמיטב יכולתה כדי לבטא את [illegible], ותוך כדי כך הורידה את מוסד הרבנות לשפל שלא היה כמוהו. הרב האשכנזי נוהג לקרוא מדי חג ראש־השנה, ל"קירוב לבבות ולשלום בין איש ורעהו", ובין הצהרה להצהרה הוא שקוע במיני אינטריגות ומריבות משונות, שהגיעו לשיאים חדשים. במשך השנה כולה נמצא בהתכתשות גרוטסקית עם הרב יוסף, כאשר הוא מנסה תמיד את היריב כיוסף, להכפיש, ומנסה בכל כחו לבזותו ולנשלו מכהונתו.

בתהילה ביום גורן, כי יש לומר "הלל שלם ביום העצמאות עד שיבוא משיח צדקנו". על כך אמר הרב יוסף: "יהי ברכה לבטלה והאיסור המור שמכשיל את הציבור". אחר כך אזר גורן לחציו, דרש משר הדתות להנהיג ליחודי הלכה ושולחן ערוך בבתי־ספר, דרש להקים מחלקת חדשות ברבנות, לתת לה תקציבים, ובאחת מהתבטאויותיו אמר, כי "כדי הכסף לי את הכסף למחלקה החדשה" — מה שהזיק את השמצותו, כי זהו תגמול כנגד מפא"י [illegible] הספירי לגורן, המורה פעולתו להתרת בני הזוג לנגר, הם "הממזרים".

בעצר הפר התקדים נטל גורן באופן בלעדי לידיו את מינוי הכושר לרבנים ולדיינים, ובכך ביקש להגדיל שליטה אישית על שלוחי הדת בכל הארץ. כאשר נשאל הרב יוסף בעניין כשרותם של [illegible], בדחה כרמל [illegible], התערב הרב גורן ופסל את הירבות, לבריות שאיש לא שאל את פיו. בתגיגות הימים [illegible] אותם החזרים הרב יוסף כינן שלדעתו איבד חג זה את צביונו, מיהר גורן להשתתף, ודאג לציין: "אני מביע שביעות רצון רבה ממידת הצניעות שראיתי בהגיגות".

אחר כך סירב לחתום על כושר לרב אוירבך מטבריה. מדוע? משום שרב זה הוא בנו של ראש ישיבה, שנמנה על פורום מייעץ לרב יוסף בפסקי הלכה. אחר כך התערב גורן אישית בבחירות לרב העיר הספרדי בראשון־לציון, ואף התקשר עם ראש העיר כדי להזהיר את הבוחרים, משום שהתנגשו רוב גדול לבחירתו של רב שנהנה מתמיכתו של הרב יוסף. אחר כך מינה גורן, על דעתו עצמו, מנהל למחלקת הכשרות של הרבנות הראשית, בניגוד לנוהל המחייב התייעצות עם הרב יוסף. מנהל זה היה (במקרה) הרב, שחתם על הפסק להתרת הממזרות כהאה והאחות.

כל המבצעים האלה, פרי שנה אחת, הם כאין וכאפס לעומת שתי הפעולות האינטרסנטיות המכובסות ביותר של השנה. הראשונה — הטלת נידוי על ה"כ לורינץ (איסור להיקבר בקבר ישראל, איסור עריכת קידושין לבניו, איסור למול את בניו, והחולי מות ותהלות תוך תקיעת שופר); השניה — העלאת נושא פינוי ההללים במלחמה. באמצעותו ניסה גורן להכפיש את דמות הרב הצבאי הראשי פירון. גורן כעס על פירון, משום שלפי השמועה התנגד לכך שימנו אותו (את גורן) כאלוף במינוי, והרום במלחמת יום כיפור. על כן נשאל "במקרה" בתכנית רדיו על "בחדל פינוי ההללים", ו"ניצל את ההזדמנות" לבטא את דעתו בנושא. מאוחר יותר התברר, כי השאלה היתה מפוברקת ומתוכננת מראש. השואל האלמוני סיפר, כי התבקש לשאול את השאלה על־ידי לשכת הרב גורן.

גם לפני שבוע קרא הרב גורן, לקראת ראש־השנה "לאהוב איש את רעהו ולקרב לבבות"."

מיום ליום

הערפל במסים

מדיניות המסים של הממשלה נסה בממשלה, שמנעה שנות פורחה של רקע העבודה שמאז הומתה החירוטיה עדיין לא התגיצבו כל המהליכים העדיין לא נמצא פתרון יחוד לשאלת הגרעון הכרוני בתקציב השנתי של המדינה, אשר כבר בהיקפו היה הוזי עם גרעון של 2.5 מיליארד ל"י ובנקודת הירוטרה — נגל לכדי כפליים.

ההנחה היתה, כי באוקטובר יונהג מס ערך מוסף העתיד להזרים לקופת המדינה סכום של שני מיליארדים, אלא שבינתיים נוצרים קשיים מרובים בהנהגתו של מס זה, אם בשל העובדה שתהליך החקיקה עדיין רחוק מגמר ואם משום שההכנות בגוף המבצע, זהיינו האוצר, עדיין אינן בשלות להפעלת המס למעשה. בנוסף לכך צפוי קושי אחר, של התנגדות עובדים ברשויות המס, להפעלת מס ערך מוסף אם לא תיענה דרישות־שכר שלהם, בשל טענה כי הדבר יצריך עליהם עומס נוסף.

בשבוע שעבר פורסמו שמועות על אפשרות של הטלת מסי־עקיפין חדשים בשיעור של 2 מיליארד ל"י, במקביל לכה שצופים ממס ערך מוסף, וכאמור — ישנם ספקות רציניים בקשר להפעלתו הקרובה. שיעור גבוה כזה של הטלת מסים יכביד מאד על כיס האזרח, שכן הוא אמור להיגבות בפרק זמן של מחצית שנת כספים בלבד. יש לשער שהדברים יתבהרו בימים הקרובים, כאשר שר האוצר יתפנה שוב לעבודתו הסדירה בתום ביקורו בארה"ב.

✶

פרוייקט והשלכותיו

כאשר הצליחה התעשיה האווירית הישראלית להגיע לסדר פיום ייצורו של מטוס עצמי — היתה גאה בלבב של רבים, אלא שבמרוצת הזמן פגה הגאווה וההלהב באכזבה ואף בחילוקי־האשמות, והסיבה לכך, בגרעונות הכספיים הגדולים ובפער הגדול שבין ההשקעות הכספיות לבין ההכנסות.

מסתבר כי ישנו פער של רבע מיליארד לירות בין ההשקעות הכספיות שכבר נעשו לבין ההכנסות שהיו עד כה. ראשי התעשיה האווירית טוענים, כי זהו מצב צפוי כאשר פותחים במפעל חדש, וכי התמונה לא תהיה תמיד כה "שחורה" כפי שהיא עכשיו, שכן השקעות־התשתית הן אמנם גבר הוו, אולם במרוצת הזמן, כאשר יגיעו לייצור מטוס ה־100 במספר — יתחילו לראות גם "פירות", בצורת רווחים. לייצור המטוס ה־100 דרוש כבר שליש מן הזמן המושקע בייצורם של המטוסים הראשונים. כבר צוברים ידע והייצור נכנס אז להליך מואץ.

עקרונית יש הגיון בטענות אלה, אך השאלה היא אם אמנם נבחנו מראש כל הספיקות והחששות ואם הלהיטות לייצור דבר מתקדם ומהפכני לא עלתה על החישוב ההגיוני והמסחרי הקר. יתכן שאין גם להתעלם מגורם נוסף של הבאת המפעל לכדי יכולת של ייצור עצמי בתנאי־המצור שבהם מצויה המדינה. מנקודת־ראות זו, לא רק השיקול המסחרי הקר קובע. אלא עצם יכולת הייצור.

✶

מדיניות והדלפות

לועדת החוץ והבטחון של הכנסת עומדת לקיים היום דיון בנושא החמור של נגע ההדלפות, כאשר סודות מדיניים כמוסים דולפים החוצה ומתפרסמים בתקשורת. הדבר הגיע לידי כך שגורמים כי בחוץ אומרים בגלוי, כי נמנעת האפשרות לקיים מגעים עם ישראל, בשל העובדה שהכל דולף ומגיע לידיעת הציבור.

בזמנו, יצא חה"כ הרב שלמה לורנץ בכנסת בחריפות נגד נגע זה ותבע לעוקרו בכל האמצעים האפשריים. הדיון שנערך היום בועדת חו"ב הוא ביוזמת חה"כ ש. תמיר, המסתמך על הביקורת האמריקאית נגד ההדלפות הנעשות בישראל. ואכן, הבעיה היא חמורה, ואינה מצטמצמת רק בהדלפות, הנעשות בסתר, אלא גם בדיבורי דיבור ופטפטת של שרים, המתחרים זה בזה בהצהרות ובי"הסברה". לשיא הגיע הדבר במרוצת המו"מ על הסדר־הביניים, כאשר כמה וכמה מהשרים כאילו עסקו בתחרות מי יודע יותר מן השני על הנאמר בחדרי־חדרים של המו"מ. אולי היה להם מניע חיובי לכך, ברצותם להדוף את גלי־הביקורת וההפגנות אשר דיברו על "כניעה", על "ויתורים כואבים", כאילו רצו להוכיח שעוסקים כאן ב"תן־וקח" מקובל, ולא בקבלת תכתיבים.

אך הכוונות הרצויות אינן הופכות כל מעשה לצודק. הרבה נזקים נגרמו מהדלפות ומדיבורי־דיבור, והטוב ביותר יהיה אם אכן תתקבלנה החלטות על נקיטה בצעדים מתאימים לסתימת "חורים" אלה שמהם דולפים סודות מדיניים, לפעמים חיוניים ביותר — החוצה.

✶

ה"עבודה" ויו"ר הסוכנות

מפלגת העבודה מקיימת באורונה פעילות קדחתנית מסביב לבחירת יו"ר חדש להנהלת הסוכנות, לאחר מותו של פנחס ספיר, אשר החזיק בתפקיד הזה שנה אחת בלבד, כשהוא בא במקומו של היו"ר הקודם, אריה פינקוס, שאף הוא מת באורח פתאומי.

לאחר מותו של ספיר הועלו כמה שמות של מועמדים אפשריים לתפקיד הזה, כאשר ראשי מפלגת העבודה מודעים לעובדה שעליהם להציע שמות מ"דרג ראשון", לאור העובדה שגזבר הסוכנות והיו"ר בפועל, מר אריה דולצין מתכונן להתחרות על התפקיד עם כל מועמד שיוצע. העובדה שהוא חותם בתפקיד הבכיר בסוכנות ומכהן כיו"ר בפועל נותנת לו יתרונות על־פני מועמדים שלא יהיו מדרג מתאים. לפיכך, כבר הועלו כמה שמות, וביהם: אבא אבן, משה דיין, יוסף אלמוגי והאחרים, וכפי שמסתבר — הסיכויים הטובים ביותר לזכות במועמדות מפלגת העבודה הם בידי מר אלמוגי, שבכל הנראה יסכים לקבל את התפקיד הזה אם יוצע לו.

בעייתו תהיה שוב לגבי עיריית חיפה. בעבר, כבר ניסה לקבל תפקיד של שר־בלי־תיק בממשלה, אולם התחדלת של שר המשפטים שמה קץ לכך, באומרו כי יש סתירה בין הפקיד של ראש עיר לבין תפקיד של שר בממשלה. אין ספק שבאם ייבחר לתפקיד יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית ייאלץ מר אלמוגי לפרוש מראשות עיריית חיפה, חרף הצהרה שהתחייב בזמנו לכהן בתפקיד ארבע שנים מלאות. יש לשער שכבר יימצאו הנימוקים להסביר את השינוי, והתפקיד בחיפה יתגלגל לידי מר צ'זיל, אשר כיהן בסוף הקדנציה הקודמת כראש העיר ופינה את המקום למר אלמוגי. ה"פקדון" ישוב לידי מפקדו...

✶

שכרן של הרצאות

אלה המרשיש אחר היוו העמיצין של הח"כ משה דיין, מצאו עתה עניין אחר לעסוק בו. העובדה שהוא מקיים מסע הרצאות בארה"ב ששכרן המופלג מגיע — לא פחות כאשר סכום של 10 אלף ל"י להרצאה במשך חודש אחד — מעוררת היכחים די על־הגרים כבמה מן העתונים הקושרים מטעסתם מכך.

יש עתונאים שיוצאים נגד המסע הסנסציוני נגד דיין, והם אומרים כי אין כאן אלא אינטרסים פיות סתמית, בשעה שאין לבוא בשום טענה אליו. אם ישנם אמרגנים שמזמינים אותו להרצאות ומוכנים לשלם לו שכר גבוה בעד כל הרצאה, — יבושם לו, וכל אחר במקומו היה עושה כן. מזכירים שגם מר אבא אבן יוצא מפעם לפעם למסע הרצאות, וכן עשה זאת גם ראש הממשלה מר רבין, בעת שכיהן כשגריר ישראל שם, דבר שהיתה בו חמורה יתירה בהיותו פקיד ממשלה, ולא חבר־כנסת הרשאי לפי החוק להשיג לו הכנסות מסוג זה של עבודות. המבקרים טוענים שאין זה יאה למי שהיה שר הבטחון לצבור כיום רווחים כה מופלגים מהרצאות שבהן הוא מנתח את מצבה המדיני והבטחוני הקשה של ישראל...

✶

מינוי והשלכותיו

מינויו של האלוף (מיל.) ישראל טל לעוזר שר הבטחון, כאשר בתפקידו החדש יהיה למעשה האיש מס. 2 במערכת הבטחון, לאחר השר פרס — שם קץ לניחושים בדבר האיש שיתמנה לתפקיד זה לאחר תקופה של אי־ודאות וקצרים בהדרכה של מערכת הבטחון.

מאז פרש מר צבי צור מתפקיד עוזר שר הבטחון, בו כיהן בכל התקופה שמר דיין היה שר הבטחון — לא אוייש התפקיד הזה באורח סופי. כמה אישים עברו דרך המשרד אך אף אחד מהם לא תפס את מקומו בתוקף שבו פעל מר צור. יש להניח כי האלוף טל ימלא את התפקיד עם סמכויות נרחבות, כשהוא מתאם בין הזרועות השונות של משרד הבטחון ובינו לבין המטה הכללי של צה"ל.

המעניין הוא, כי בניגוד לצפוי, שתהיה התנגדות למינוי מצד הרמטכ"ל, באשר לאלוף טל תפקיד חירום בכיר במערך המילואים — לא נשמעת עתה כל התנגדות כזאת ומהנאם לידיעות — יוסיף מר טל להחזיק גם בתפקיד החירום. ככל הנראה לא יוכל הרמטכ"ל לפעול נגד המינוי, לאור התקדים של כהונת האלוף שרון כיועץ לראש הממשלה, בד־בבד עם זה שהוא מחזיק במשרד חירום מקביל לזה של טל במערך המילואים.

מכתבים למערכת

שמירת שבת ברחוב השומר

להבל התחלת לימוד מסכת שבת ע"י רבבות שלומי אמוני ישראל במסגרת לימוד דף היומי, אני פונה בזאת לראש העיר, לנציגים החרדים בעירייה והכל מי שיש בידו לעשות, לגול את חרפת רח' השומר מעל עיר הקודש ב"ב, שעושים בו את שבתם חול, ולהביא בהקדם לסגירת הרחוב לתנועת כלי רכב בשבת.

הציבור מאוכלס ע"י מאות משפחות חרדיות ברכבת אהרן וגם בשיכון המזרחי הסמוך מחצית התושבים דתיים, תושבי שיכון ה' וכו'. לפני כ־3 שנים התקיימו הפגנות סוערות במקום ואז נתבקשו התושבים להפסיקם כדי שאפשר יהיה לפעול בדרכי נועם, בשקט, אבל גם זה ללא הוצאות.

הציבור החרדי במקום לא יוכל להמשיך להשלים לחילול השבת.

איש [illegible]

בני־ברק

✶

השמצה

בתגלגל לידי באקראי "הצופה" בו הדבצה אגודת ישראל כמפלגה אשר אין לה על מה לסמוך [illegible] וכו'.

אגודת ישראל יכולה לתרום על דגלה, ואמנם הדבר תרום, את בנין הארץ הרוחני, בעוד שהמפד"ל הרסה כל הלכה טובה בבנינה הרוחני של ארץ הקודש.

כדאי שתעלם כותב השורות מספקל מהתיישבות המנהים הגבוא בי [illegible] ההכרתית, כמו קוממיות, חוקת יעקב, [illegible] מושב, כפר גדעון, [illegible] האם [illegible] בקדושת [illegible] הארץ?

[illegible] כתב, "עם אלה אין לנו עסק".

שלמה ברנשטיין

✶

קברי צדיקים

ב"המודיע" מיום ה' כ"ח אלול פורסם ש"קברי צדיקים אינם מטמאים" ומותר לכהן לבקרם.

ברצוני להעיר, שב"חכמת אדם" על מצוות התלויות בארץ בהקדמה לס' הב"ל מביא שאסור להקל בזה כי הלכה פסוקה כתב כן בשם הזוה"ק וגירסא מוטעית היא. ועיי"א בס' הכללים "בית אהרן" שהאריך בזה.

יעקב הלר

✶

קב"י צדיקים

בגליונכם מכ"ח אלול ראיתי להמתי בכדור "מיום ליום" הדברים ד' להלן: "במערת המכפלה... אחד מהם אמר לנו כי בהיותו כהן הוא מונע את עצמו מלהכנס לתוך המערה. כאשר שאלנו אותו, הלא קברי צדיקים אינם מטמאים ומי לנו גדול כאבות האומה, נענה ואמר, אמנם טענה נכונה זו...".

הנני להעיר שהכותב טעה בדבר אשר כבר טעו הרבה לפניו וכבר צווחו גדולי האחרונים בזה, עי' בשערי צדק, ובפאת השלחן, בדית רענן, הגאון הצדיק ר' יחזקאל הלברשטם משינאווא והגה"ל הרעיש על זה עולמות בדורו, עי' בהד"ת. ואחת הראיות לאיסורא היא מקברי האבות, בב"ב נ"ח. ר' בנאה הוה קא מציין מערתא וכו' יעו"ש.

בא לפרסם מכתבי להסיר מכשול מהכהנים המקילים בזה.

אגב באותו גליון בדברי הרב לורנץ "באהולים ל"כתיבה וחתימה טובה" גם על הסדר הביניים".

לדעתי אין זה בן הכתב הטוב עד־ ברכה "כתיבה וחתימה טובה" שהיא מן המושגים הנעלים המקודשים בידור אצל כל יהודי מאמין, ויאסור עיי נציג חרדי בדרך מליצה על כתיבה וחתימה של הסדר הביניים.

י. בן מאיר

✶

ידיעה יסודית בתפילה

הלכה פסוקה בשולחן ערוך, אורח חיים סימן קי"א סעיף א', ובכל הפוסקים "ראשונים ואחרונים: המתפלל תפילת שמונה־עשרה, ולא כיוון במוד שבתו פירוש המלות של ברכה הראשונה הנקראת "אבות" — אינו יוצא ידי תפילה כלל.

במלים אחרות: כאילו לא התפלל כלל ועיקר! (להמתיק מעט חומרת הענין, יעויין ב"קהלות יעקב" למרן הגרי"י קניבסקי שליט"א, במס' ברכות סי' כ"ו שכתב, שמי שלא כיוון ב־ברכת אבות, ראוי שיזהר לכוון לכל הפחות בברכת "מודים" ויצא לדעת כמה פוסקים).

בואו חשבון: הנה לאחר אריכות ימים, צלול לבוא האדם לפני בית־דין של מעלה, ויוכח איפוא, שבכל עשרות אלפי תפילותיו עלי. אדמות, לא התפלל אלא רק כמה תפילות בודדות, כולי האי ואולי! וזאת מ־כיוון שלא כיוון לפחות בברכה ראשונה — "אבות".

עלינו לקחת הצעה יסודית זו לתשומת לבנו ולקחה בחיינו, לאושרנו ולטובתנו כל הימים.

על הרבנים, ראשי הישיבות, המחנכים והמשפיעים לעורר את הציבור על ענין נשגב זה.

אברהם הורביץ

בני־ברק